

KINDEREN IN BRANDEND LAND



J. BIK-MEIMA

NAAMLOZE VENN. W.D. MEINEMA DELFT

Kinderen in brandend land



En daarop kon hij heel mooi spelen (zie blz. 9).

Kinderen in brandend land

door

J. Bik-Meima

Geïllustreerd door Corrie C. van der Baan

Tweede druk



Naamloze Vennootschap W. D. Meinema – Delft

Als je langs de grote weg van Bandung naar Tjiandjur rijdt, dan zie je overal van die kleine smalle weggetjes, tussen de sawahs door, naar de dorpjes gaan. Onder hoge palmbomen hurken in de dorpjes, tevreden en vriendelijk, de huisjes bij elkaar.

Helder wit zijn ze, met rode pannendaken, onder 't wuivend groen van die kokospalmen. De forse, breedgestoelde bananenstruiken staan als schildwachten naast die kleine huisjes.

In de droge tijd, als de rijst goudgeel staat te glanzen in de zon, zijn die kleine weggetjes naar de dorpjes gemakkelijk te begaan. Ze zijn wel oneffen, maar hard. In de natte tijd echter, als de velden pas zijn beplant, zijn die weggetjes glibberige modderpoelen en zijn de dorpjes haast onbereikbaar. 52

Auto's rijden nooit op zulke paadjes. Af en toe rijdt er eens een rijke man op een fiets over. 'n Heel enkele keer komt er een bestuursambtenaar. In een licht wagentje, dat door een klein paardje wordt getrokken.

Als hij in zo'n dorpje komt, gaan alle kinderen naar z'n wagentje kijken! Zo'n prachtig, zwart, glimmend koetsje! Met al dat blinkende nikkel! En dan dat kittige glanzende paardje! Dat is héél wat anders dan de logge karbouwen, de grote, grauwe beesten, waar zij hun dagelijkse tocht naar de rivier op maken!

In zo'n afgelegen dorpje woonde, gelukkig en tevreden, het gezin van Pah Kardi: vader, moeder en Kardi.

Hun huisje lag aan de buitenkant, vlak bij de rijstvelden. Je kwam er binnen in de ruime voorgalerij. Er stonden vier leunstoelen en een tafel met een marme-

ren blad. Je merkte dus dadelijk, dat Pah Kardi een rijk man was.

Moeder was héél blij met haar meubelen. Elke dag stofte ze zelf alles af. Ieder, die op bezoek kwam, zag het dádelijk: „Ma Kardi is héél netjes!”

Van de voorgalerij kwam je in de binnengalerij. Daar stonden de slaapbanken. Een grote, brede voor vader en moeder en een kleine voor Kardi.

Daarachter was de keuken met de grote stenen kookplaat, waarin drie gaten waren. Het gekapte hout lag er naast, netjes opgestapeld. In een blik aan de andere kant waren de strootjes en lege maiskolven om het vuur aan te maken. Aan de zolder hingen uien en maisomhulsels te drogen. Voor alles was een vaste plaats. En ieder ding stond, waar het hoorde.

Ja, ma Kardi was héél netjes. En ze hield héél veel van haar enig kind, haar Kardi. En Kardi was dol op z'n moeder. Hij liep haar de hele dag achterna en hielp haar met alles.

Soms speelde hij met z'n poesje. Dat was zo'n leuk vlug dier! Het had drie kleuren: wit, zwart en oranje. „Dat brengt geluk,” had buurvrouw gezegd, toen ze hem dat poesje gegeven had! Z'n staart was ook mooi lang en recht. Niet met zo'n lelijke knoop, als van die andere poesen uit de buurt.

Soms ook mocht hij met vader mee naar hun eigen rijstveld. Dan kwamen ze langs de grote rivier. Die bruiste en danste over de grote keien. In de schaduw was het water ijskoud. In 't zonnetje lekker warm. Op stille, rustige plekjes, achter de grote keien, zag je honderden kleine visjes. Maar als je ze pakken wilde, waren ze verdwenen. „Vlug als water,” zei vader dan. Op dat rijstveld moesten ze kijken of alle dijkjes nog goed waren. Want, als zo'n dijkje doorbrak, dan liep het water weg. En dan wilde de rijst niet groeien. Rijst wil alleen in water groeien. Daarom moesten ze

elke dag de dijkjes nakijken, of er ook ergens een lek was. Het heerlijkste uur van de dag was de zonsondergang. De rijst en de groente waren dan gekookt en stonden op het dovende vuur nog wat na te stoven. De bladeren en het vuil om het huis waren op een grote hoop geveegd. Moeder kwam dan met een brandende tak en stak die rommelhoop aan. Kardi mocht dat ook wel eens doen. Zachtjes ging dat vuil dan branden. Er moest veel rook komen om de muggen — de altijd bloeddorstige muskieten, die in de schemering naar de huizen kwamen — weg te jagen.

Vader kwam dan, schoongewassen, op z'n houten klompen van de rivier en hurkte naast moeder neer.

Dan was voor Kardi het grote moment gekomen. Hij mocht vader de fluit brengen. De bamboefluit. Die had vader zelf gesneden. En daarop kon hij héél mooi spelen.

De hemel was dan vol kleuren. Van de zon zag je nog maar een heel klein rood schijfje boven de bergen uitkijken. De grote jongens kwamen op hun glimmende natte karbouwen van de rivier . . . Het snuiven van de dieren hoorde je door de tonen van vaders fluit heen, want vader speelde maar . . . Tot de zon helemaal weg was . . .

Dan werd de trom van de Moskee, het bedehuis van Toewan Allah, geslagen. Toewan Allah, dat was de verre, vreemde god van Kardi's vader en moeder. En de trom riep: „Komt jongens, komt . . . Geeft Allah, die alles gemaakt heeft, de eer! Allah is groot en Mohammed is zijn profeet . . . Bedæk . . . Bedæk . . .

Vader legde dan de fluit neer. Hij spreidde zijn bidmatje. Hij boog het hoofd en prevelde zijn gebeden. Elke avond weer was Kardi geboeid door vaders eerbiedige houding.

Eens vroeg hij zachtjes aan moeder: „Moeder, wat doet vader?”

„Hij bidt, mijn jongen.”

„Wat is dat — bidden?”

„Vader spreekt met Allah, kind.”

„Wie is dat . . . ? Ik zie niemand.”

„Allah is héél ver boven ons . . . Hij zorgt voor ons. Maar hij is ook héél dichtbij! Zó dicht om ons heen, als de schaal is om het ei. Dat moet je goed onthouden, Kardi! Het ei kan nergens heen. Want áltijd is er de schaal!”

Ja, dat begrijpt Kardi goed!

„Allah ziet jou. Hij weet, wat jij doet! Als je lief bent . . . maar oók als je stout bent.”

Toen Kardi de volgende morgen de eieren uit het nest haalde en de mooie, witte schalen in zijn bruine handjes zag liggen, dacht hij weer aan wat moeder de vorige avond had gezegd.

Hij bracht ze bijna plechtig bij moeder. En zei héél ernstig: „De schaal beschermt ook het ei, hè moeder? Want als de schaal er niet was, dan zou het ei uitvloeien. Beschermt Allah ons ook?”

„Ja, kind, Allah zorgt voor ons. Hij bewaart ons, als er gevaar dreigt.”

Ja — Kardi's moeder wist er wel wat van.

Maar — de bijbel had ze niet . . . En de God, die daarin met de mensen praat, kende ze ook niet. En de Here Jezus, die uit de hemel kwam, als een klein kindje om de mensen te redden . . . ?

Neen, die kende ma Kardi ook nog niet.

Ze wist Kardi wel veel te vertellen van een god, die de mensen wil beschermen — maar nog niet van God, die je „Vader” noemen mag . . . 'n Vader — tegen wie je alles zeggen mag, wat moeilijk is . . . 'n Vader, die naar je luistert . . .

De speeljaren waren voorbij. Vader en moeder spraken er over dat het tijd voor Kardi werd om naar school te gaan. Hij werd te groot om zo maar elke dag bij moeder thuis te zijn.

Hij hielp wel flink. Hij hakte het hout. Hij verzamelde het maisblad. Hij spitte de tuin. Hij veegde het erf. Hij plantte de zoete aardappelen. En als ze groot waren, oogstte hij ze en pofte ze in de hete as. Maar een jongen van zeven jaar moet naar school en lezen en rekenen en schrijven leren.

Kardi vond het heerlijk om naar school te mogen gaan. Hij wou gráág van alles leren. Als 's morgens vroeg de kinderen met hun lei en hun potje inkt voorbij hun huisje kwamen, om de verre weg naar school te gaan, keek Kardi ze verlangend na . . .

Hij dacht: „Wacht maar, over twee maanden, ná de rijstoogst! Na nieuwjaar, ga ik ook mee! In glimmende, nieuwe kleren. Met een nieuwe lei en een volle inkt-pot! . . .”

Maar dan zag hij een gele vlinder. Kardi joeg hem na. De vlinder vloog over de goudgele rijstvelden, die al gauw geoogst zouden worden.

Het water was al lang weg; alle dijkjes waren doorgestoken. Voor 't rijpen had de rijst geen water nodig. Dróóg moest ze de schuren binnen. Zwáár hingen de halmen.

In kleine hutjes op palen zaten jongens. Ze trokken aan de touwen, die over de velden waren gespannen. Aan die touwtjes hingen lapjes en stukjes blik. Dat was om de vogels te verschrikken en weg te jagen. Want al die duizenden vogels waren diefjes, die van de rijst mee kwamen eten! En dat mocht volstrekt niet. Andere jongens liepen met ratels rondom de velden.

Toen Kardi ook vogels zag komen, klapte hij in z'n

handen en riep: „Ga weg! Ga weg! Snoep niet! Snoep niet!”

's Avonds in de schemering praatten ze over de komende oogst . . . Over de nieuwe kleren, die Kardi en vader en moeder met nieuwjaar zouden dragen. Over de nieuwe jonge karbouw, die vader zou kopen als de oogst was verkocht . . .

Vader leerde Kardi alvast de letters, dan zou de school niet zo moeilijk voor hem zijn. Met een stokje schreef hij ze in het zand. En moeder zat blij en gelukkig te kijken. Haar zoon werd al zo groot. Allah was goed voor hen!

3

Brand, roof en moord

Maar op een nacht werden ze verschrikt wakker. Buiten werd hard geschreeuwd. Er werd geroepen: „Brand! Brand! Rampok, Moord!” Er werd ook geschoten.

Vader en moeder stonden vlug en stil op. Ze zochten gauw allerlei dingen bij elkaar. Moeder fluisterde: „Kleed je gauw aan, Kardi. We moeten weg . . . Dit is roof en moord! Niemand mag ons zien of horen.”

Ze staken de lamp niet aan. Ze deden alles in 't donker. Vader sloeg een deken om Kardi heen, want de nacht was koud. Vader en moeder namen ook ieder een deken. Zo slopen ze de keukendeur uit . . . het rijstveld in. Zó maar door het rijpe koren.

Achter hen klonk nog altijd het geschreeuw! Hoge vlammen flakkerden in de nacht. Wel zo hoog als de kokospalmen! Je hoorde het geknetter. Maar je hoorde ook kindergeschrei. En angstig gegil van vrouwen . . . Vader en moeder zeiden niets. Ze droegen ieder een

bundel. Ze liepen zo vlug ze konden door het hoge rijpe koren. Vader liep vooraan met Kardi aan de hand. Vader hield hem stijf vast. En ze liepen maar . . . De nacht was niet zo donker als Kardi gedacht had. Aan de hemel stonden veel sterren. Daarboven was Allah. „Als een schaal om het ei,” had moeder gezegd. Allah zou hen beschermen. Ook tegen dat vuur, tegen die boze stemmen, tegen dat schieten . . . Want zij hadden toch geen kwaad gedaan?

Kardi zou 't eigenlijk graag even tegen moeder willen zeggen, maar hij durfde niet. Ze liepen zo hard. En achter hen was nog steeds dat vreselijke . . . dat gegil . . . dat schieten . . . dat vuur.

Ze liepen tot het al licht werd. Eerst door de rijstvelden. Later over de grote weg. In de wachthuisjes, aan de kant van de grote weg, zaten de wachters van de grote dorpen, langs de hoofdweg. Sommigen sliepen. Anderen waren wakker. Ze groetten en ze zeiden: „Waar gaan jullie zo vroeg naar toe?”

Dan groette vader terug en zei: „We gaan naar de markt in de grote stad.”

Daarom wisten de wachters niets van de angstige nacht daar in dat kleine dorpje, ver achter de rijpe korenvelden. De nacht van roof en moord en brand.

Vader wilde zo gauw mogelijk doorlopen. Als hij alles ging vertellen, zou hij maar opgehouden worden. Hij wilde naar de grote stad. Daar was veel politie. Daar was het veilig.

Het licht kwam langzaam in mooie kleuren boven de bergen uit. Anders keek Kardi daar elke morgen naar. Blij en bewonderend! Nu was hij zo moe. Moeder was ook héél moe. Ze kon haast niet meer lopen. Ze zag heel bleek.

Ineens roken ze verse koffie! 'n Klein eethuisje aan de kant van de weg was al open. Ze schoven het winkeltje binnen en gingen op de bank zitten.

De vrouw schonk hete koffie in grote witte kommen. Ze deed er een grote schep bruine suiker in. Er was ook kleefrijst met geraspte kokosnoot en zoete, bruine stroop. Ze kregen ieder een blaadje vol.

Moeder dronk alleen maar van de koffie. De rijst raakte ze haast niet aan. Kardi werd weer warm van de lekkere koffie. En hij smulde van de rijst. Hij vergat zijn moeheid. Hij mocht ook nog opeten, wat moeder overliet. Wat kreeg hij toen een slaap!

Maar ze moesten weer verder lopen. Vader en moeder wilden naar de grote stad in de verte. Dan pas zouden ze veilig zijn!

't Werd al drukker op de weg. Mannen liepen met zwiepende bamboes over de schouder, aan elke kant bengelde een mandje vol vruchten. Mooie glanzende oranje sinaasappelen, stekelige, rode ramboetans en trossen bananen.

Een man had twee manden vol grauwe doerians. Hun doordringende geur deed Kardi watertanden. Dáár zou hij nu net zin in hebben. Zo'n roomzoete, zachte doerian. Dan zou hij geen dorst meer hebben. Dan zou die moeheid in z'n benen weggaan.

Vader en moeder liepen maar. Ze praatten met niemand. Misschien waren ze te moe of te verdrietig . . . De zon was al helemaal boven de bergen. Ze hielden even stil langs de kant van de weg om hun dekens af te doen. Moeder vouwde ze netjes op en vader bond ze boven op zijn bundel. Kardi was op z'n hurken al bijna in slaap gesukkeld bij dit korte oponthoud.

„Kom, jongen,” zei vader. „Straks mag je slapen, zo lang je wilt! . . . Zie je daar die hoge torens? Daar moeten we zijn.” En ze liepen verder.

De koelte van de ochtend was voorbij. De grote weg werd heet. Met elke stap kwam de grote stad een beetje dichterbij. Maar ze gingen steeds langzamer lopen.

„We zijn er bijna,” zei vader, na een hele tijd.

„Ja,” zuchtte moeder. Maar ze keek niet op. Ze liep héél krom en keek aldoor naar de grond.
„Gelukkig, dat we er bijna zijn,” dacht Kardi.

4

In de stad

En eindelijk waren ze er. Bij een héél groot huis, hielden ze stil.

„Hier is 't”, zei vader.

In dat huis woonde vroeger een regent, zoiets als een commissaris van de Koningin in Holland. Maar door de Japanners was hij weggejaagd en ergens in een ander land gestorven.

Na de oorlog was er geen nieuwe regent gaan wonen. Het huis zag er heerlijk koel uit met de blauwe stoep en de dikke pilaren onder 't brede, overhangende dak. Midden op het erf stond een héél oude boom. Groot, statig en ernstig. Als een vader, die z'n kinderen vertrouwen schenkt. Zijn takken wuifden vriendelijk; alsof ze zeggen wilden: „Kom maar dicht bij mij, vermoeide reizigers! Hier is 't veilig. Ik ben al zo héél oud en tóch ben ik er nog!”

Ze liepen het erf over, de brede stoep op. Een man stond bovenaan. Hij vroeg: „Waar komen jullie vandaan?”

„Uit Bumi-aju, het „mooie land”. Maar vannacht was er moord, roof en brand . . . Nu is het Bumi-angus, „verbrand land”, zei vader.

„Ik heb het gehoord,” antwoordde de man ernstig.

„Jullie zult wel moe zijn. Zoek maar een plaatsje!”

Ze liepen het huis binnen. Er waren veel grote kamers met prachtige vloeren. Overal lagen en zaten mensen, net als zij, met bundeltjes bij zich . . .

Maar Kardi kon niet meer denken, hij was te moe. Moeder rolde hem in de deken en legde hem in een koele donkere hoek van één van de kamers. Kardi sliep dadelijk in.

Zo eindigde de gelukkige jeugd van Kardi in dat vrolijke dorpje tussen de lachende rijstvelden. Maar hij wist het niet. Hij sliep in een hoekje van de oude regentswoning in de stad. Hij droomde van rijpe korenvelden, van oogsten . . . en van vuur.

5

Moeder ziek

Kardi werd wakker. Hij keek vreemd om zich heen. Wat een grote kamer? Waar was hij? En waarom lag hij op de grond en niet op zijn slaapbank?

Naast hem zag hij gelukkig moeder. Ze sliep nog. Maar wat was ze bleek! Een eindje verder zat vader. Hij leunde tegen de muur. Hij staarde somber voor zich uit. En ineens wist Kardi alles weer.

Ze hadden plannen gemaakt voor de oogst. Ze waren gaan slapen . . . Verschrikt waren ze wakker geworden: Brand-gegil, geschreeuw, schieten . . .

„Vader, vader,” riep Kardi, „waar zijn we nu?”

Vader keek hem bedroefd aan, legde de vinger op de mond en wees naar moeder. Voorzichtig stond Kardi op en ging naast vader zitten.

„We zijn nu in Bandung, jongen. We zullen wel hier moeten blijven. In de dorpen is het niet meer veilig. Ons huis is verbrand. De karbouwen zijn dood of gestolen. Zelfs het rijpe koren hebben ze aangestoken. Onze buurman en zijn vrouw hebben ze doodgestoken, omdat hij hun zijn beste karbouw niet geven wilde . . .!”

Stilletjes zaten ze verder naast elkaar te wachten, tot moeder wakker zou worden.

Kardi voelde zich echt ongelukkig. Hij had honger en dorst. Hij verlangde naar zijn eigen rustige huis. Naar zijn driekleurig poesje, dat zo knus haar kopje langs zijn benen kon strijken . . .

Waar zou dat arme diertje zijn? Als het in het korenveld was gevlucht, zou het misschien ook verbrand zijn. Maar wie weet, misschien was 't wel in een hoge boom geklommen!

Hij verlangde naar de kippen, die zo gezellig kakelden, als ze een ei hadden gelegd. En naar de duif in zijn kooi aan de hoge paal, die mee koerde als de kippen kakelden.

Hij verlangde naar de frisse wind, die over de velden kwam waaien. 't Was hier zo stoffig, zo warm en zo vol mensen . . .

Moeder werd wakker. Ze keek vreemd en verschrikt om zich heen. Toen zag ze vader en Kardi en glimlachte weemoedig. Ze stond op. Ze liep zo vreemd. „Ik ben erg stijf van 't liggen op die harde, koude vloer,” zei ze.

„Laten we eerst wat gaan eten,” zei vader.

In een eethuisje zaten ze tussen allerlei vreemde mensen. De rijst was hard, de groente waterig en smake-loos en 't stukje vis héél klein.

's Avonds huilde Kardi zich geluidloos in slaap in de rommelige kamer op de harde grond. Zouden ze daar nu altijd moeten blijven?

Na een paar dagen ging vader eens naar hun eigen huis kijken.

Moeder en Kardi bleven achter. Moeder was in die korte tijd helemaal veranderd. Ze was zo bleek. Ze leek zo mager. Ze lachte nooit meer. Ze praatte maar heel weinig. Soms moest Kardi wel drie maal hetzelfde vragen, voor ze antwoord gaf. Haar gedachten waren

aldoor bij hun mooie huisje. Ze wilde ook niet eten. Omdat vader er niet was, zei Kardi: „Toe moeder, eet toch wat meer! Je wordt zo mager! We moeten straks weer die lange weg naar ons huis terug. Dan moet je toch sterk zijn? Om alles weer netjes te maken!”

Maar moeder schudde bedroefd haar hoofd. Grote tranen vielen op haar handen.

De andere mensen hoorden, wat Kardi met zijn heldere stem tegen zijn moeder zei. Ze keken vol medelijden naar die twee. Zelf waren ze ook vluchtelingen. Maar 't was al weer een tijdje geleden. Bovendien waren ze in hun dorpje niet rijk geweest, zoals ma Kardi. Ze hadden zich al gewend aan 't leven in de stad. Je kon er, als je werken wilde, gemakkelijk geld verdienen. En voor dat geld kon je van alles kopen. Dingen, waar ze in hun dorpje nooit van gedroomd hadden.

Ze kwamen bij moeder zitten om haar dat allemaal te vertellen en haar te troosten over 't verlies van haar huisje en haar bezittingen.

Dat vond Kardi fijn. Nu kon hij eens rond gaan kijken. Vlak voor z'n voeten stootte een poes weg. Zo'n mooie driekleurige met een rechte staart!

Kardi wilde hem pakken om er mee te spelen net als thuis. Maar het beest was schuw en vluchtte weg. Kardi rende het na. Over het erf . . . tot achter de bijgebouwen.

Maar daar bleef hij verbaasd staan. Daar was een tuin! Een tuin met hoge kokospalmen! Volle kransen grote noten om de kruin! En daaronder bananenstruiken. Grote veelbelovende trossen groene vruchten, de rode bloemen nog als teken van gezondheid onder aan 't einde. Daarnaast rijen papjabomen. Grote groene vruchten langs de stam.

„Hier is 't bijna net zo mooi als thuis,” dacht Kardi. De poes was hij helemaal vergeten.

Opeens schrok hij, want luid kakelend vloog er een kip

op. Kardi had naar boven lopen kijken in de sprookjes-tuin. Maar nu keek hij naar de grond. En wat lag daar bij zijn voet? Een prachtig wit ei . . . ! Hij raapte het op.

Het was nog warm. De kip had het zeker net gelegd.

Kardi bekeek het wonder, dat in zijn bruine handjes lag, alsof hij nog nooit een ei had gezien.

Hij dacht ineens aan moeders woorden: „Allah is altijd bij ons. Hij zorgt voor ons. Allah is om ons heen als de schaal is om het ei.”

Zó was 't. 't Leek allemaal zo vreselijk . . . de brand . . . de vlucht . . . Het wonen in dat vreemde huis met zo héél veel andere mensen . . .

Moeder, die zo bedroefd was en niet eten wilde.

En nu inééns was er ook deze mooie tuin! Dat moest hij gauw aan moeder gaan vertellen! Hij liep terug naar het huis. Het ei nog in de hand . . .

Wie zat daar bij moeder? vader! Die vertelde, hoe het er thuis uitzag.

„Alles is weg. Niets dan zwart gebrande balken. Er wonen nog ongeveer twintig mensen in ons dorp. Alleen de àllerarmsten. Ze leven er van de vruchten, die nog over zijn. Ze zijn bang, dat de bende terug zal komen. Wij blijven voorlopig maar rustig in de stad. Misschien kan ik werk vinden bij een Chinees. Op zo'n fiets. Om de mensen van en naar de markt te rijden. 't Is wel zwaar werk, maar je verdient goed! Ik ben



Kardi bekeek het wonder, dat in zijn bruine handjes lag.

nog jong en sterk . . .!" Vader stond op en rekte zich uit. Kardi keek van vader naar moeder . . . Vader, die wel opgewekt praatte, maar zijn ogen waren zo somber. Moeder, die niets zei, en zo triest keek . . .
Ineens voelde Kardi weer het ei in zijn hand. Hij gaf het aan moeder.
„Net als thuis, hè moeder? Voelt u wel, het is nog warm. Er is hier een grote, mooie tuin, achter de bijgebouwen. Dáár vond ik dit ei. Gaat u mee kijken?"
Moeder verroerde zich niet. Ze keek maar naar dat ei. Vader zuchtte en liep weg. Kardi liep hem achterna. Hij pakte vaders hand, net als op de vlucht.
„Moeder is héél erg ziek, Kardi. Moeder moet naar het ziekenhuis," zei vader zachtjes.

6

Het ziekenhuis

De volgende dag al, bracht vader zelf moeder weg. Met z'n drieën liepen ze naar de betjah, de rijtuigfiets. Wat was moeder oud geworden. Ze liep héél langzaam, het hoofd naar beneden. Kardi kreeg er tranen van in de ogen. Hij nam moeders hand en legde die op zijn schouder.

„Steun maar flink op mij, moeder! De dokter zal je gauw weer beter maken. En dan gaan we terug naar ons eigen huis!" zo troostte hij haar.

Maar moeder zei niets terug. Ze glimlachte niet eens. 't Was net of ze 't niet hoorde. Maar haar hand bleef op zijn schouder. En Kardi voelde, dat ze op hem steunde. Daarom ging hij nog meer rechtop lopen.

Samen stapten ze in de „betjah". De fiets op drie wielen. Twee wielen van voren, één van achteren. Boven de voorwielen was een zitbank gebouwd. Met een

mooie rood-leren zitting. Boven het achterwiel was een zadel.

Moeder en Kardi gingen op de voorbank zitten. Vader op het zadel. Daar waren ook de trappers. Zó reed vader hen naar het ziekenhuis.

De vrouwen uit het grote huis keken hen na. Ze fluis-terden: „Die wordt vast niet beter. Het boze oog heeft haar geraakt!”

De dokter in het ziekenhuis, die moeder onderzocht, schudde ook zijn hoofd. Hij keek heel bedenkelijk.

„U moet een paar dagen bij ons blijven,” zei hij. „Dan zullen we proberen of we u weer wat kunnen opknappen.”

Zo bleef moeder in het ziekenhuis. Ze kreeg een plaatsje op een grote zaal met zestien bedden.

Vader en Kardi wuifden nog even naar haar. Zo klein en zo geel leek haar gezichtje tegen 't grote, witte kussen.

„Morgen mag u wel eens komen kijken,” zei de vriendelijke zuster.

Vader en Kardi reden samen terug. Vader vertelde, dat hij nu elke dag met die mooie fiets ging rijden. Om geld te verdienen. Mensen van het station naar huis rijden. Of van de markt. Of als ze op visite gingen. Daarmee zou hij veel geld verdienen. Dan kon hij lekkere dingen voor moeder kopen. En als moeder weer beter was, gingen ze sparen voor een nieuw huis, voor kippen, voor een karbouw. Zo praatte vader.

„Je zult zien, moeder wordt nu gauw weer beter. In een ziekenhuis met die knappe dokters en zusters wordt iedereen weer beter!”

Maar Kardi dacht aan moeders kleine gezichtje, dat niet meer lachte. Vader bracht Kardi tot aan 't grote huis en reed toen weg. Kardi voelde zich erg alleen in de grote kamers, al waren ze nóg zo vol met mensen!

Toen dacht hij weer aan de tuin. „Mijn tuin,” noemde hij hem. Dáár vond hij afleiding. Dáár maakte hij toekomstplannen! „Als moeder weer beter is . . .,” zo begon elk plan.

De volgende morgen ging Kardi naar het ziekenhuis. Hij zat naast moeders bed. Moeder, die maar doodstil lag te staren. Of de zuster lief praatte . . . of boos werd, Moeder zei niets.

Kardi pakte haar hand. Hij vertelde van de tuin. Van de mooie fiets van vader, waarmee hij zoveel geld ging verdienen. Dat rammelde in vaders zak.

't Was net of moeder 't niet hoorde. Ze zei niets terug. Alleen toen Kardi afscheid nam, fluisterde ze: „Mijn jongen.”

Kardi ging de lange weg naar huis, zijn hoofd gebogen, vol gedachten: „O, waarom was moeder nu zo? Wou moeder dan niet bij hen terugkomen? Wou moeder niet meer voor hen zorgen? Was moeder zo héél erg ziek?”

Op de zevende dag, toen Kardi wakker werd, zei vader: „Kardi . . . jongen . . . er is iets . . . héél verdrietigs . . .!”

Kardi begreep het dadelijk. „Is moeder . . .?”

Vader knikte.

Samen gingen ze naar het ziekenhuis, samen liepen ze achter de dragers, die moeder naar haar laatste plekje droegen. Het droeve, eentonige gezang — de geur van de bloemen en de wierook — de kuil en de verse aarde . . . Als Kardi al oud is, zal hij het zich nog altijd herinneren.

7

Ze krijgen weer zelf een huis

De volgende dagen liep Kardi nóg eenzamer rond door 't grote huis. Tussen héél veel mensen en tóch zo een-

zaam. Hij miste de reizen naar 't ziekenhuis en 't zitten met moeders hand in de zijne, naast moeders bed. Hij miste nog meer de toekomstplannen van: „Als moeder weer beter is!”

Hij vluchtte maar weer naar „zijn tuin”. De poes kende hem al en zat uren bij hem. 't Spinnen van deze drie-kleurige vriend troostte hem.

Maar op 'n dag kwam vader zó maar 's morgens, met een blij gezicht, naar hem toe.

„'k Heb een huis gevonden! Bij oom Saleh en tante Siti mogen we komen wonen! Dan ben jij niet meer zo alleen, als ik weg ben!” zei vader.

Hij streek de jongen over 't hoofd! Hij had wel gezien hoe verdrietig het kind rondliep. Hoe hij net als moeder, al magerder werd, omdat hij bijna niet meer at. Hoe hij zich 's avonds in slaap schreide van verlangen naar moeder. Hij was ook nog zo klein. Nog maar zeven jaar! Daarom was vader zo blij, dat zijn broer een plaatsje voor ze had en tante Siti 't fijn vond, dat er een kind in hun huis kwam wonen, want ze had zelf geen kinderen.

Dezelfde dag al, gingen ze er heen. En, wat vader gehoopt had, gebeurde. Kardi fleurde helemaal op. Hij begon weer te eten. Hij deed voor tante al de kleine werkjes, die hij vroeger „thuis” voor moeder deed.

Hout hakken, 't erf vegen, water putten voor vaders bad. Zo vloog de dag voorbij.

Tante hield véél van de kleine baas. Ze was erg blij, dat hij bij haar was komen wonen, want als de mannen dan overdag aan 't werk waren, had zij ook gezelschap.

Bij tante in de buurt woonden ook aardige jongens, die met Kardi speelden. Ze maakten katapulten. Daarmee schoten ze op de lastige vogels, die de vruchten al van de bomen wilden pikken, vóór ze nog rijp waren. Of ze gingen zwemmen in de rivier. Ze vingen ook wel krekels. Die bewaarden ze in bamboekokertjes. En

lieten ze dan tegen elkaar vechten. Zo werd Kardi een echte stadsjongen.

En toen de vastentijd en nieuwjaar voorbij waren, ging hij met zijn nieuwe vriendjes naar school.

8

Op school

Nu brak er een heerlijke tijd voor Kardi aan. Hij vond het héél prettig op school. 't Was eerst wel vreemd om daar met veertig kinderen in een groot lokaal op banken te zitten! Zo'n hele lange ochtend!

Maar de juf was gelukkig héél aardig. Ze vertelde prachtige verhalen. Háást net zo mooi als moeder vroeger. Hij vond haar ook haast nét zo lief. Hij zou haar eigenlijk wel van alles willen vragen, maar dat durfde hij niet. Daarom zat hij maar stilletjes, met zijn handjes samen te luisteren naar alles, wat zij zei en aan de kinderen leerde.

Lezen kende hij zo! Schrijven en tekenen ging ook best. Maar dat rekenen vond hij erg moeilijk. 's Avonds thuis ging hij de sommen met maiskorrels nog eens overdoen.

Als vader 's avonds moe thuiskwam van z'n tochten, luisterde hij toch nog graag naar al de verhalen van Kardi over de school. Samen lazen ze dan nog eens de nieuwe letters, of maakten de moeilijke sommen.

Oom en tante hadden er plezier in, dat die twee vluchtelingen zo'n prettig tehuis bij hen hadden gevonden! Zo vormden ze met hun vieren een gelukkig gezin, waar de één graag iets voor de ander wilde doen.

Er waren nog altijd véél vragen in Kardi's kleine bolletje. Vooral over „Allah” en over „goed” en „kwaad”. Maar daar sprak hij met vader nooit over.

Soms bijna . . . met tante. Als hij in het schemeruur met haar op vader en oom zat te wachten . . .

Maar dan vertelde hij toch maar gauw weer over wat anders. Over zijn vriendjes: over Soerip, die twee jaar ouder was en over Soerja, die nét zo oud was en ook in de eerste klas zat.

Op een dag hadden ze leesles. Kardi wilde zijn leesboekje op tafel leggen, maar 't was niet in zijn vak. Kardi zocht en zocht . . . Maar het was er niet. Juf vroeg:

„Waar is jouw boek, Kardi?”

„'t Is er niet juf! Gisteren heb ik het in 't vak gelegd en nu is het weg!”

„Kom, kom, 't heeft toch geen pootjes! Leg alles eens op tafel. Misschien zit het ergens tussen!”

Kardi legde alles op de bank, maar het leesboek was er niet.

„Dat is niet best! Heb je je boek mee naar huis genomen?” vroeg juf verder.

„Kardi schudde heftig van „nee”. Dat mocht immers volstrekt niet!

Alle jongens keken naar Kardi. Opeens riep één van de jongens: „Juf, gisteren nam Soenarjo een boek mee naar huis. Hij heeft het mij laten zien!”

De juf keek naar Soenarjo, een grote jongen, die op de bank achter Kardi zat.

„Hoe zit dat Soenarjo?”

„Niet waar, juf! Ik heb geen boek mee naar huis genomen! . . . Kijk maar, hier is mijn oek!” zei Soenarjo.

De andere jongen hield vol, dat hij toch heus 't boek bij Soenarjo op de weg had gezien.

Ze vonden 't allemaal vervelend. Kardi begreep er helemaal niets van. Waarom zou Soenarjo zijn boek hebben meegenomen en nu tegen juf zeggen, dat hij 't niet had gedaan?

Juf zag wel, dat Kardi onschuldig was. Maar Soenarjo vertrouwde ze niet.

„Je moet morgen dat andere boek weer mee naar school brengen, Soenarjo,” zei ze. „We kunnen het niet missen. Ieder kind moet een boek hebben. Als jij graag een boek wilt om thuis in te lezen, dan kun je van mij wel een ander, nog véél mooier krijgen. Met heel veel platen.”

Toen ging de les gewoon door. Kardi moest samen met z'n buurman in één boek kijken.

En werkelijk, de volgende dag bracht Soenarjo het boek terug. En juf gaf hem een ander boek mee naar huis.

Over zulke dingen sprak Kardi met tante.

„Jonge kinderen doen soms ook al verkeerde dingen,” zei ze. „Maar Allah ziet alles. Hij vindt zoiets héél erg. Je mag nooit iets van een ander wegnemen. Ook niet voor een poosje. En je mag er helemáál niet om liegen, als je iets hebt weggenomen, en het wordt ontdekt!”

Kardi keek haar héél blij aan. Kende tante Allah ook, nét als moeder?

„Waar is Allah, tante?” vroeg hij.

„Overal mijn jongen. Hij ziet alles. Hij wéét alles! Zorg jij er voor, dat alles, wat Allah van jou ziet, naar Zijn wil is.”

Dat was Kardi écht van plan. Hij was bang voor het oog van Allah. En hij wilde ook dat Allah zijn vriend en beschermer bleef. „Zoals een schaal is om het ei.” Zou hij dat ook tegen tante durven zeggen?

9

Tóch een dief

't Werd minder prettig op school. Er waren een paar nieuwe jongens bijgekomen. Grote, ruwe knapen. Met lang haar. Ze praatten hard, ze vochten soms op het

schoolplein. En als de meester hen verbood, zeiden ze lelijke, brutale dingen. Ze plaagden de meisjes en de kleine jongens, die in een hoekje rustige spelletjes deden. Er was ineens vaak iets weg in school. Schriften, pen-nen, stukjes krijt. Iedereen wist, dat die nieuwe jongens dat deden.

Als de juf er iets van zei, antwoordden ze heel brutaal: „U heeft zóveel schriften, daar mogen wij er best een paar van nemen . . .! Je mag altijd dingen wegnemen van de rijke mensen. Iedereen moet evenveel hebben!” En of juf dan al zei: „Maar jongens, 't is toch niet van mij, maar van ons allemaal! En als jullie er nu iets van wegneemt, dan hebben jullie juist méér dan de anderen!” dan trokken ze zich daar niets van aan!

Ze deden het telkens weer. Ze gaven élke dag een slecht voorbeeld door hun woorden en hun daden. Eerst was 't zo prettig op school en nu werd het er echt náár.

De arme kinderen werden ontevreden. Ze namen de mooie dingen van de rijke kinderen weg. En als die klaagden, zeiden ze: „Als je het tegen juf zegt, krijg je na schooltijd een pak slaag!”

Juf en de meesters wisten best, dat het niet goed meer ging op school, onder de kinderen. Ze vertelden verhalen over slechte mensen, waar het slecht mee af liep. Die door Allah werden gestraft . . . Maar 't hielp niets. Want die grote jongens lachten om die verhalen.

Kardi zat er tussen, hij hield van die verhalen. Hij nam zich vast voor, om nooit aan die slechte dingen mee te doen. Zo sprak hij er 's avonds ook over met tante en vader en oom.

Maar op een dag kwam ook voor hem de verleiding. Een heel rijke jongen had een prachtig stukje speelgoed mee naar school genomen: een kleine trein! Een locomotief, een kolenwagen en twee wagons. Met kleine haakjes zaten ze aan elkaar vast. De jongen had het vóór zich op de bank gezet.

Kardi kon die morgen helemaal niet naar juf luisteren. Hij moest telkens naar dat treintje kijken. Als hij toch zoiets eens had! Dan zou hij 't achter 't huis laten rijden. Hij zou er mooie weggetjes voor maken. En bruggetjes . . . Maar ja . . . zoiets moois zou vader nooit voor hem kopen . . .

Toen fluisterde 'n klein stemmetje: „Pak het stilletjes weg . . . straks in 't speelkwartier . . . Die jongen krijgt wel weer een nieuwe . . .”

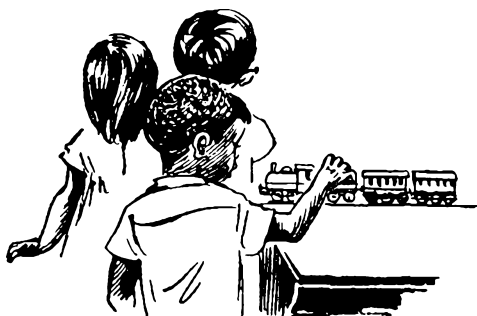
Maar de andere stem zei: „Maar Kardi . . . dát doe je toch niet? Allah ziet het! Het is slécht om te stelen . . .!” Maar die wagentjes blonken zo. En die wieltjes waren zo mooi rond. Rood waren de wagons. Géél was de kolenwagen . . . O . . . als hij maar één van die wagentjes had . . .

Het speelkwartier kwam. Juf zei: „Achmad, je moet je treintje maar op de bank laten staan. Op het plein gaat het misschien stuk of er raakt iets weg!”

Alle kinderen gingen naar buiten. Ze liepen langs de bank met dat treintje. Kardi was de laatste. Juf stond met de rug naar de klas. Ze legde iets in de kast. Kardi stak zijn hand uit. Hij greep dat fijne, gele kolenwagentje. 't Paste precies in zijn hand. Hij voelde 't koude ijzer in zijn warme hand en 't was net of 't hem brandde . . . Hij stopte 't gauw in zijn zak.

Achter de W.C. was een stil plekje. Daar bekeek Kardi zijn gestolen schat. Hij durfde er niet lang van te genieten . . . Want als iemand anders het zag! Met zijn voet maakte hij een kuiltje in het zand. Daar legde hij het gele wagentje in. De wieltjes naar boven. „Zulke mooie, ronde wieltjes,” dacht hij weer. Hij gooide er zand overheen. En langzaam liep hij naar de andere jongens.

De stem in zijn hart zei: „Kardi . . ., wat heb je nu gedaan? Je mag toch niet iets van een ander wegnemen!” Kardi trok zijn schouders op. De boze stem antwoordde:



Hij greep dat fijne, gele kolenwagentje.

„Iedereen doet het . . . Hij heeft nog zoveel wagentjes over . . . Hij is rijk . . .! Je mag gerust iets van een rijke wegnemen!” En hij speelde met de jongens.

Ná 't speelkwartiertje miste Achmad natuurlijk dadelijk zijn kolenwagen.

„Juf, de kolenwagen is weg!”

Juf schrok er van. Ze dacht nog wel, dat ze zo goed voor dat mooie speelgoed had gezorgd . . . en nu was 't toch mis! Ze was ook héél verdrietig. Want één van de kinderen was een dief!

Ze moesten allemaal hun zakken leeghalen. En alles uit de kastjes op de banken leggen . . . Ze moesten van hun plaatsen opstaan.

Maar 't wagentje was en bleef weg. En niemand wist waar 't was! Alléén Kardi . . . En die zei niets. Hij zocht héél ijverig mee naar 't verloren speelgoed. Hij zei: „Wat jammer om zoiets moois te verliezen!”

De goede stemming in de klas was helemaal bedorven.

„Er is een dief in ons midden,” zei juf. „k Heb geen plezier meer, voor 't wagentje terug is. Gaan jullie maar cijferen. En terwijl nog eens goed bedenken, wáár 't kan zijn. Misschien vinden we 't vóór de school uitgaat, nog terug!”

Maar 't kwam niet. Juf liep tussen de rijen door. Hier

en daar zette ze met rood potlood een g door een goede som.

Kardi deed extra zijn best. Juf mocht aan hém niets merken. En als hij goed aan de sommen dacht, dan hoorde hij niet die stem: „Dief . . . Dief . . . Geef toch gauw terug, dat wagentje . . . Allah ziet alles . . .”

Hij wilde 't niet teruggeven en hij durfde 't ook niet! Dan zouden ze allemaal naar hem kijken. Dan zouden ze, als er wéér wat weg was, ook denken, dat hij 't had gedaan . . . Over een paar dagen zou hij 't weer op de bank bij de jongen leggen, als niemand 't zag. Dan zou iedereen blij zijn, dat 't wagentje weer terug was. Maar eerst wou hij er nog wat mee spelen.

De school ging uit, Achmad moest naar huis zonder zijn kolenwagen. Kardi liep weer achter de W.C. langs. Hij wipte 't zand weg met zijn voet . . . Dáár was 't weer . . . Gelukkig . . . 't gele wagentje was er nog. Hij raapte 't op. Stopte 't diep weg in zijn zak. Naar huis.

Thuis, achter de hoge muur, die om de put was, ging hij het op zijn gemak bekijken. Daar liet hij het rijden. Tante riep: „Kardi, mijn hout is op!”

Kardi schrok er van. Hij groef gauw een kuiltje en stopte het wagentje er in.

Haastig ging hij hout hakken. Hij praatte niet met tante, zoals anders. Hij vertelde niets van school. Tante keek hem eens aan. Wat zou er met Kardi zijn? Zijn ogen stonden zo dof. Zou hij ziek worden?

„Voel je je niet lekker, Kardi?”

„Jawel, tante,” en hij hakte door, met forse slagen.

Slordig gooide hij het hout in de keuken neer en rende weer weg, naar zijn schat.

„Kardi, haal je nog water voor me?” riep tante al weer.

„O ja,” dacht Kardi, „ik vergeet ook alles vandaag!”

En hij vulde de badkuip voor vader en oom. Hij deed al de emmers vol voor tante.

Maar hij dacht niet, zoals anders, aan vader! Hij haalde

geen handdoek. Hij zette de klompen niet gereed . . . Hij dacht maar aan één ding: de gele kolenwagen. Hij wou niet luisteren naar die stem van binnen: „'t Gaat niet goed zo, Kardi! Je doet alles verkeerd . . . Breng dat wagentje morgen weer terug. 't Is niet van jou. Allah ziet het!”

Kardi liet die stem stil praten. Hij zat achter de put en speelde maar. Hij maakte kleine weggetjes en bruggetjes over riviertjes. Hij bouwde stations. Hij maakte verre reizen.

Tante vroeg: „Wat speel je toch daar alléén achter de put? Ga je niet met de andere jongens er op uit?”

Kardi zei trots: „Ik bouw een stad. Ik maak een land.”

Tante schudde haar hoofd. „Wat zulke jongens toch verzinnen,” dacht ze.

Toen de avond kwam, begroef Kardi het wagentje. Hij baadde zich . . . hij at . . . Net als anders . . .

En toch niet — nét als anders. Hij hurkte naast vader en oom voor het huis. De maan was vol. Hij scheen over de palmen en pisangstruiken. Zilveren glansen naast diep-zwarte schaduwen. Mooi was dat . . . Dat deed Allah . . .

Kardi huiverde, toen hij daaraan dacht. Allah, die alles weet en alles ziet . . . Allah, die om je heen is, als een schaal om het ei.

10

Het verhaal van vader

Ineens begon vader te vertellen.

„Ik kijk zo graag naar de maan! Zie je die boom in de maan, Kardi? Weet je, wat daar is? Daar is het graf van Adam. Adam was de allereerste mens. Die leefde héél, héél lang geleden. Dat staat in de Koran, het

heilige boek van Allah, dat Mohammed ons heeft gegeven.

Toen Adam leefde, had Allah nog maar n t de wereld geschapen. Er waren nog maar h el weinig mensen. En Adam was de baas van allemaal.

Eens ging Adam rijden op zijn paard. Maar dat beest wilde niet hard genoeg lopen. Daarom sloeg Adam het met zijn zweep. Het paard sprong opzij. En Adam raakte met zijn zweep de aarde. Die werd boos en bromde: „Wacht maar, Adam, als jij dood bent, dan zal ik je branden met mijn vuur . . .”

Je weet immers, dat de aarde van binnen helemaal vol brandende petroleum is! Bij de hoge bergen zie je de rook daarvan naar buiten komen, net als de rook van de schoorsteen van een huis.

Adam schrok van de boosheid van de aarde. Maar Allah was Adams beste vriend. Hij troostte hem en zei: „Wees maar niet bang voor de aarde! Als jij gestorven bent, begraaf ik je op de maan. Dan kan de aarde je niets doen!”

En zo heeft Allah gedaan. Hij plantte op het graf van Adam een boom, een gr te boom. „Want,” zei Allah, „als de mensen naar de maan kijken, dan zien ze het graf van Adam. En dan denken ze er aan: „Als Allah je vriend is, kan je geen kwaad overkomen. Hij helpt de mensen, wanneer ze in nood zijn!”

Ook Kardi's vader kende all en maar de god, waar Mohammed van leerde!

Hij wist niets van de grote liefde, die de enige ware God voor zondaren heeft.

Van de Here Jezus — de Zoon van God — die Z lf op aarde kwam om zondige mensen te redden, die in Hem geloofden — d arvan had vader nog nooit gehoord. Hij had nog n oit iets uit de bijbel gelezen en daarom kon vader Kardi ook niets vertellen over de God van de bijbel . . .! Daarom kon hij ook niet weten, dat het

verhaal over Adam en zijn paard, geen verhaal was, dat God Zélf aan de mensen had laten vertellen in zijn heilig boek . . . In de Bijbel . . .!

Kardi had héél aandachtig geluisterd. O, als vader nu eens wist, dat zijn zoon een dief was geworden . . .!

Hij zou maar gauw naar bed gaan . . .

Maar van slapen kwam niet veel. Hij woelde om en om op zijn bank. Hij voelde het boze oog van Allah. Hoe zou Allah er toch uitzien? De stém van Allah kende hij al goed . . . Die zei aldoor: „Kardi geef dat wagentje terug.” Maar dáár wou Kardi niet naar luisteren. De stem van de jongens op school was véél prettiger: „Achmad is rijk genoeg. Van de rijken mag je gerust iets nemen. Die houden nog zo héél veel over.”

En toén Kardi eindelijk in slaap viel, droomde hij. Van een héél groot oog, dat naar hem keek, alsof het zeggen wilde: „Wacht maar, . . . als je dood bent . . . zal ik je branden . . .!”

Gelukkig voor Kardi werd het ook weer morgen. De zon scheen als altijd. Hij ging gewoon naar school. Toch was 't niet als anders. Hij kon niet goed opletten. Hij schreef niet zo netjes. Hij maakte fouten in de taalles. Juf dacht: „Er is iets met Kardi.”

11

Het blauwe boek

Dicht bij de woning van oom en tante stond een klein huisje. Daar woonde een oude vrouw helemaal alleen. Soedjirach heette ze.

De andere mensen praatten weinig met haar. Kardi hielp haar soms met hout hakken en water halen. Dan babbelden ze met elkaar. Meest over vroeger.

Kardi vertelde over hun huis in het dorpje aan de

rand van de rijstvelden. Over de vreselijke nacht; dat ze vluchten moesten voor de rovers en moordenaars. Over moeder, die in het ziekenhuis, eigenlijk van verdriet, was gestorven. Ook over school. Dat je daar zo fijn van alles leerde: rekenen, schrijven, lezen, tekenen. En de juf deed prachtige verhalen.

Soedjirach vertelde ook over vroeger. Zij woonde toen ook in een dorpje, héél hoog in de bergen. Dichtbij zo'n berg met een rookpluim.

Op een dag was die berg van binnen gaan rommelen, net of het donderde, maar véél harder. En er was ook vuur uit de berg gekomen. Gloeiende modder was over de rand van de berg gevloeid. Ze stroomde over de vruchtbare velden en over de dorpen.

De mensen waren naar beneden gevlucht, want de huizen verbrandden door die gloeiende modder. De kokospalmen, de koffiebomen, de theestruiken, de sinaasappelbomen . . . álles was verbrand, niets was er overgebleven.

Er waren ook veel mensen verbrand. Want de modder stroomde vlugger, dan de mensen konden lopen! Maar Soedjirach was ontkomen. Ze was met haar ouders in de stad komen wonen. Al héél lang geleden. Lang voor de kleine, gele Japanners de baas waren in de stad. Lang voor de benden van dieven en moordenaars rovend en brandend door het land trokken . . .

En dan keek Soedjirach héél ernstig. Dan noemde ze de naam van God . . . Maar ze bedoelde daarmee níét Allah . . .! Neen — want Soedjirach kende de enig ware God wél . . .! Soedjirach wist wél, wie de Here Jezus was . . . Soedjirach was een christin . . .!

„'t Is alles onze eigen schuld,” zei ze. „Als de mensen niet doen, wat God wil, dan dwingt Hij ze, door Zijn straffen, om naar Hem te luisteren. Toen ik jong was — door 't vuur van de bergen . . . Later door de oorlog . . . Nu weer door de boze mensen . . .”

Kardi keek graag naar haar lieve gezicht met de grote heldere ogen en het sneeuw witte haar. Hij hoorde haar graag praten. Hij vond haar ook heel aardig. Want voor zijn hulp gaf ze hem allerlei lekkere hapjes: kleefrijst met kokos en bruine suiker, gebakken zoete aardappelen, suikerstengels. En al die dingen, waar jongens van smullen.

Maar tante zei: „Kardi, je moet niet zo veel met Soedjirach praten! Ze is een christin. Ze hoort niet meer bij ons. Ze is wel goed. Ze doet geen kwaad. Maar ze gelooft niet in Mohammed. En de Koran, je weet wel, Kardi, dat is ons heilige boek, zegt: „Allah is groot en Mohammed is zijn profeet.”

Kardi begreep het niet zo goed. Hij had het ook véél te druk met school en vrienden om daar veel over na te denken.

Een paar dagen, nadat Kardi dat wagentje had weggenomen, zag hij, toen hij uit school kwam, dat Soedjirach vóór haar huisje zat te lezen. Ze keek niet op, toen Kardi er langs kwam. Zó was ze in haar boek verdiept.

Daar keek Kardi vreemd van op. Hij wist niet, dat Soedjirach kon lezen. Oude vrouwen lazen bijna nooit in Kardi's land. Daardoor werd hij nieuwsgierig. Hij liep naar haar toe en hurkte neer op haar stoep.

Hij keek naar het boek. Het was blauw en nieuw. Met gouden letters op de omslag: „De Bijbel verteld,” las hij langzaam. Er was ook een klein gouden olielampje op getekend.

Kardi hield het niet meer uit. Zó nieuwsgierig was hij. Zou dat nu een boek van de christenen zijn? Hij kuchte eens, Soedjirach keek op. En zag hem.

„Wat is er? Heb je een boodschap?” vroeg ze vriendelijk.

„Nee, maar, wat leest u? Een nieuw boek?”

„Zo, wou je dat graag weten? Kom dan maar eens hier. Dan mag je het samen met mij bekijken. Vanmorgen



„Dan mag je het samen met mij bekijken.”

heb ik het gekocht. Ik heb er lang voor gespaard, want ik heb niet veel geld. Maar ik verlangde zo heel erg om zo'n boek te bezitten. Om er uit te kunnen lezen, elke dag, wanneer ik maar tijd heb! Hierin staan al de verhalen van onze God in de hemel . . . Die alles heeft gemaakt. Die alles weet . . . Die alles ziet . . . Die ons liefheeft als Zijn eigen kinderen. Wil je van Hem horen? Wil je hem leren kennen? Want als je Hem kent, dan heb je Hem lief!”

Samen gingen ze dat boek bekijken. Het eerste hoofdstuk heette: Genesis. „Hoe alles is gemaakt”, betekent dat.

Wij, die de Bijbel als zo lang kennen, vinden hem altijd weer prachtig. Hoe wonderlijk moet 't dan voor Kardi zijn geweest, toen hij daar bij Soedjirach op het stoepje voor 't eerst dat mooie boek van God zag! Toen hij luisterde naar de eerbiedige stem van de oude christin, die vol liefde vertelde over het ontstaan van de wereld.

Wat was hij ontgaan bij 't zien van 't eerste plaatje: de eenzame Kaïn, die vluchtte, omdat hij zijn broer had gedood. Hij kreeg kippevel bij de ernstige woorden, die God Kaïn toeriep: „Hoor, het bloed van uw broeder roept tot mij van de aardbodem! Een zwerver en een vluchteling zult gij zijn op de aarde!” Kardi kneep zijn handen, die koud waren, samen. Soedjirach keek naar hem.

„'t Is te veel voor je, jongen! Ga naar huis. Tante zal niet weten, waar je blijft. Kom een andere keer maar terug. Dan spreken we er verder over . . . Ik ben zo blij met het boek. Daarom praatte ik maar door . . . Voor jou is alles nieuw. En je bent nog zo jong!”

Kardi ging weg. Maar de rondlolende, zwervende Kaïn ging met hem mee. Ook toen hij z'n wagentje weer opgroef om er mee te spelen. Hij kon geen weggetjes meer maken en geen stad meer bouwen. Hij zat maar stilletjes met dat wagentje in zijn hand, diep na te denken.

De éne stem zei: „'t Is toch lang zo erg niet, als je broer doodslaan! Je kan het niet vergelijken! De ándere stem zei: „'t Is 't begin van de slechte weg . . . Een zwerver . . . een vluchteling zult gij zijn op de aarde!”

Dat was hetzelfde, als waarmee de Koran dreigde, als je niet deed, wat Allah wilde. Zelfs na je dood, moest dan je ziel zweven door de lucht. Nérgens zou er rust zijn! Zou hij maar niet liever dat wagentje teruggeven? Dat kleine kolenkarretje had hem nu al zóveel verdriet bezorgd. Hij kon helemáál niet meer echt vrolijk zijn.

Maar . . . Ze zouden hem allemaal uitlachen, als hij 't terugbracht. Niemand gaf ooit terug, wat hij gestolen had. Je gooide zoiets in de put, of in de rivier! Of je gaf het weg! Of je ruilde het voor iets anders . . . Maar ja . . . natúúrlijk: goéd werd het pas: als je het teruggaf! Zuchtend stond Kardi op. Hij legde het wagentje weer in het kuiltje . . . Deed er zand over. Hij ging hout

hakken. Water putten. Eerst voor tante. Toen voor Soedjirach.

Hij hurkte weer op het stoepje bij de oude vrouw. Ze zag het verlangen in zijn ogen. „Wil je nog méér horen uit mijn mooie boek?” vroeg ze.

Kardi's ogen schitterden, „Ja,” zei hij blij.

Soedjirach had nooit kunnen denken, dat ze met haar buurjongen samen, zó van haar boek zou genieten. Zou God haar, eenvoudige, oude vrouw willen gebruiken, om dit kind tot Hem te brengen? Stilletjes bad ze: „Here, open Gij zijn ogen, dat hij U leert zien en begrijpen en liefhebben!”

Samen lazen ze verder. Wat de jongen niet begreep, legde de vrouw hem uit. Tot het donker werd gingen ze door. En dan praatten ze nog wat na. Tot Kardi er ineens aan dacht, dat vader al lang thuis was!

Vader had al verwonderd opgekeken, dat zijn zoon hem niet opwachtte. Hij vond trouwens, dat Kardi er de laatste dagen niet zo goed uitzag. Hij was ook zo stil. Zou het kind toch weer te veel aan zijn moeder denken? Zo piekerde vader terwijl hij langzaam het badwater over zich heen liet stromen en zich daarna bedachtzaam afdroogde. Gelukkig hoorde hij Kardi's hoge stem, toen hij uit de badkamer kwam.

„Waar was je zo laat, mijn jongen?” vroeg hij.

„Bij Soedjirach! vader. Ze heeft een prachtig boek. Daarin staat alles over God en de eerste mensen. Hoe God de wereld maakte! En over Adam en Eva. En hun zonen. Kain, die niet geloven wilde, wat God gezegd had. En Abel, die 't wel wilde! Maar van Adam en het paard staat er niet in...! En over Mohammed ook niets...!”

Vader keek zijn kind opmerkzaam aan. Was dat dezelfde jongen van gisteren en eergisteren? Hij piekerde helemaal niet over zijn moeder. Hij was met héél andere dingen bezig!

Ineens zei tante: „Vind je 't eigenlijk wel goed, dat Kardi zoveel met dat oudje van hiernaast praat? Ze is toch niet zoals wij? Ze dient de God van de christenen. Zoiets kan gevaarlijk worden!”

Vader haalde zijn schouders op. Hij was veel te blij, dat Kardi weer gewoon en vrolijk was. Waarom zou hij het verbieden? Soedjirach was een oude vrouw, die rustig in haar huisje woonde en niemand kwaad deed.

Eigenlijk was hij zelf ook nieuwsgierig naar dat boek. Maar . . . hij was moe. Hij had honger. Daarom gingen ze eten. Later hurkten ze nog wat bij elkaar in de manesijn en rookten een sigaretje. Af en toe vroeg vader iets over het boek en Kardi gaf een blij antwoord. Alléén toen vader vroeg: „Wat deed Kaïn voor slechts?” haperde Kardi even.

„Hij doodde zijn broer Abel. En God vloekte hem!” Toen Kardi naar bed ging waren z'n laatste gedachten weer: „Die eenzame Kaïn . . . het wagentje . . . in de grond . . . achter de put.”

12

Soedjirach sterft

't Verdriet om 't wagentje sleet. 't Werd verdrongen door de vreugde om het mooie boek van buurvrouw. Hij verwaarloosde zijn vrienden. Zo vaak hij kon, zat hij bij haar.

Hij deed z'n vaste werkjes voor tante en voor buurvrouw. En dan kwam 't mooie boek tevoorschijn. Als hij iets niet begreep, legde zij het hem uit.

Vooral over de Verlosser, die God beloofde, toen Eva en Adam gegeten hadden van de verboden boom, vertelde ze graag. Dan glansde haar gezicht. Dan verlangde Kardi net als Soedjirach te zijn. Die had zeker nog

nooit iets weggenomen van een ander. Als hij, Kardi, tot God zou bidden, zou God vast niet luisteren. Want er was die zonde tussen God en hem.

's Avonds lag hij soms lang wakker, dan dacht hij: „Wat moet ik toch doen? Zal ik alles aan Soedjirach vertellen? Zij weet wat ik doen moet!” Maar als 't weer dag was, durfde hij niet.

Met vader en oom en tante praatte hij vaak over de verhalen uit het boek. Vader luisterde graag. Hij zag hoe zijn jongen er van genoot. Hoe vrolijk hij er van geworden was. Maar tante schudde haar hoofd. Ze mopperde: „Al dat geles en gepraat over de God van de christenen! Daar wordt Allah straks nog boos om! Je zult het zien, Allah gaat zich wreken!”

En 't leek net of tante gelijk kreeg. Buurvrouw werd ziek. Niet erg leek het. 'n Beetje koorts. 'n Beetje hoofdpijn. 't Was juist in de heetste tijd van 't jaar.

„De hitte is in mijn bloed,” zei ze tegen Kardi. „Ik zal veel komkommer en meloen eten, dan wordt het weer beter. Dat is verkoelend.”

Maar ze knapte niet op. Ze werd hoe langer hoe magerder. Tante had medelijden met het arme eenzame vrouwtje. Ze maakte allerlei lekkere hapjes voor haar klaar. Die bracht ze, als Kardi naar school was, zèlf bij haar.

De eerste keer vol medelijden. Zij, tante, de sterke, jonge vrouw, zou dat arme oudje wel verzorgen.

Maar . . . 't was heel anders. Op haar rustbank lag een héél blij en gelukkig kind van God.

„Ik word niet beter,” zei ze met haar zwakke lichte stem. „Ik ga naar mijn nieuwe Huis. Ik ga naar Jezus.”

Tante keek haar verbaasd aan. Zou ze koorts hebben? Ze voelde haar pols en voorhoofd. De pols was zwak maar regelmatig. Het voorhoofd was koel. Tante begreep er niets van.

„Wat bedoel je, Soedjirach?”



Ze voelde haar pols en voorhoofd.

„Naar hierboven! Naar de hemel, waar we zonder verdriet en pijn zullen juichen voor Gods troon,” antwoordde de zieke weer blij.

Nog begreep tante het niet. Sterven was toch iets ergs. Daar was iedereen bang voor! En zeker de christenen moesten daar bang voor zijn. Want Allah zou hun ziel nooit toelaten in de hemel! De christenen wilden immers niets van Mohammed weten.

Maar . . . als tante keek naar dat vriendelijke, rustig-blijge gezicht van Soedjirach, twijfelde ze toch wel even. Iets bijzonders was er wel met die christenen, dat ze niet bang waren om te sterven.

Diep in gedachten liep ze later naar huis. Ze begon er iets van te begrijpen, dat Kardi zo graag en zoveel bij zijn oude vriendin was!

De volgende morgen ging tante weer. En elke dag opnieuw. Ze praatte telkens langer met de oude vrouw.

En elke dag kwam tante rijker thuis, dan ze gegaan was. Ze leerde iets kennen, waar ze nooit van gehoord had. De liefde van God voor de mensen.

„Toewan Allah”, de god van de Mohammedanen, was iemand met grote macht. Daar moest je bang voor zijn. Maar de God, die Soedjirach diende, was enkel liefde . . . was enkel liefde voor allen, die geloofden in Jezus Christus, Zijn Zoon, die aan een Kruis gestorven was voor zondaren. In hun hart kwam ook de Heilige Geest van God wonen, om ze te troosten en blij te maken — zélf s als ze gingen sterven . . .

Tante vond het heel moeilijk om te begrijpen. Maar als ze keek naar het blij gezichtje van Soedjirach dan wist ze: Toch heb je hierbij vrede.

Op een héél hete middag, toen Kardi voorlas, want Soedjirach was véél te zwak geworden om te lezen, zei ze: „Kardi, ik word niet beter. Ik ga al gauw naar Jezus. Dan mag jij mijn boek hebben. We hebben er samen zo véél van genoten! Zul je er dan ook anderen in laten lezen?”

Kardi keek haar aan, verbaasd en bedroefd tegelijk: „U wordt weer beter! De warme tijd is bijna voorbij. Misschien regent het morgen al. En als de regens eenmaal gekomen zijn, is u zó beter!”

„Nee, jongen! Ik ga naar een beter huis. Dan ben ik nooit meer ziek en moe. Dan mag ik Jezus elke dag zien en met de engelen zingen tot Zijn eer! Maar ga nu naar huis, ik ben zo moe.”

Kardi ging naar huis. Stilletjes hurkte hij bij tante neer. Die was druk bezig een kokosnoot te raspen om er de voedzame melk voor de groentesoep uit te persen.

„Soedjirach sterft,” zei hij langzaam. „En ze is blij,” mompelde hij er zachtjes achteraan.

Tante hield op met raspen en vroeg: „Is het waar, wat je zegt?”

Kardi knikte.

Tante liet alles in de steek en rende naar haar oude zieke buurvrouw, die, gelukkig glimlachend, lag te slapen. Dat leek tenminste zo. Maar toen tante dichtbij kwam, merkte ze, dat Soedjirach al gestorven was. Haar handen gevouwen om haar Boek.

Kardi kwam achter tante aan naar binnen.

„Ze is al gestorven,” fluisterde tante. „Kijk, ze houdt haar Boek in haar handen. Ze zei altijd: „Als ik gestorven ben, moet je dat aan Kardi geven!” Neem het dus, uit haar eigen handen.”

Eerbiedig nam Kardi het Boek. En keek naar het vriendelijke gezicht.

Was dit nu „dood”? Zou ze niet slapen? Hij verwachtte, dat ze dadelijk weer haar ogen op zou slaan en tegen hem zou glimlachen.

Tante stuurde hem weg om de andere buurvrouwen te waarschuwen. Die moesten ook helpen om alles voor de begrafenis in orde te maken.

Gehoorzaam ging Kardi doen, zoals tante 't gezegd had. Maar eerst bracht hij 't Boek nog op zijn slaapbank, onder 't hoofdkussen. Even streelde hij de blauwe band en ging hij met zijn wijsvinger over het goud van de lamp.

Nadat hij de buurvrouwen gewaarschuwd had, maakte hij de maaltijd verder klaar, waarvan tante was weggegaan.

Toen vader en oom thuis kwamen zei vader tegen oom: „Wij moeten haar morgen naar de begraafplaats dragen. Wij zijn haar naaste bureu.”

„Ja,” zei oom, „maar zij is immers een christin. Zij zal door de christenen begraven moeten worden! Zijn haar vrienden al gewaarschuwd? En haar priester? „Dominee”, heet zoiets geloof ik. Zeg Kardi, weet jij, waar hij woont?”

Gelukkig wist Kardi het. Hij moest zich netjes kleden en hem gaan vertellen dat Soedjirach was gestorven.

Hij wist wel, dat het huis van de dominee bij de kerk was. Maar hij was er nog nooit binnen geweest.

Kardi was wel wat bang. 't Was zo'n mooi, groot huis! Maar 't viel erg mee.

Toen hij in de voorgalerij „volk” had geroepen, kwam er een vriendelijke vrouw naar voren. Die bracht hem in de kamer bij de dominee. Daar moest hij alles over Soedjirach vertellen. Dat ging héél gemakkelijk, want de dominee luisterde héél aandachtig.

Daardoor begon Kardi ook over het mooie Boek te praten. Hij moest het wel doen. Want in de kamer van de dominee waren héél veel boeken. Kardi had er nog nooit zoveel bij elkaar gezien. Zelfs in school niet. Dus praatte je vanzelf over boeken.

„'k Ben blij te horen, dat jij het Boek zo mooi vindt. Je moet er maar trouw in lezen. En als je iets niet begrijpt, kom dan gerust bij mij om het te vragen! Morgen om negen uur komen wij Soedjirach begraven. Wil jij ook mee om haar naar haar laatste rustplaats te brengen?”

„Graag, als het mag!” Kardi's ogen schitterden. Hij had het nooit durven vragen.

Hij moest weer aan die andere begrafenis denken. Van zijn lieve moeder. Nu al weer méér dan een jaar geleden. Toen liepen vader en hij er alleen achter. Maar Soedjirach had helemaal niemand. Nu zouden de dominee en hij er toch zijn!

Nadenkend liep hij naar huis. Als hij nu zelf eens stierf, zou hij dan ook zo blij als buurvrouw kunnen zijn? Zou hij ook naar Jezus gaan? Naar de God van de christenen, die alles weet en alles ziet. Zou die God niet zeggen: „Nee, Kardi, jij hoort hier niet! Jij nam iets weg, terwijl je wel wist, dat het niet mocht!” Zou dat dan altijd tussen hem en God blijven staan? Zou hij dan nooit dichtbij Jezus kunnen zijn, zoals buurvrouw?

Vader en Kardi gingen samen mee, de volgende dag. En véél vrienden en vriendinnen, allen christenen, waren op het kerkhof gekomen. De dominee sprak daar mooie woorden. Hij las voor uit de Bijbel, het heilige boek van de christenen. Over een huis met vele woningen, waar Soedjirach nu woonde. Waar ze juichte met Gods engelen!

't Maakte diepe indruk op vader. Hij moest aldoor denken aan die andere begrafenis, waar hij en Kardi ook samen waren geweest. Toen ze moeder wegbrachten. Moeder, die van verdriet was gestorven. Omdat ze weggejaagd waren uit hun eigen dorpje, van hun eigen huisje. De priester had toen wat onverstaanbare woorden gepreveld. Er waren bloemen, wierook en reukwater geweest. Maar hun hart was diep bedroefd en ongetroost gebleven.

Bij dit graf was een opgewektheid, die je haast blij maakte. Soedjirach was immers naar een mooie, nieuwe stad gegaan, om feest te vieren bij God? Zulk sterven was voor vader iets héél nieuws!

Ze praatten niet veel samen op de terugweg. Vader zei alleen: „Kardi, we zullen véél in dat boek van buurvrouw lezen. Christen zijn maakt blij! En in jouw boek staat alles daarover te lezen.”

13

De nieuwe bureu

Op een dag, toen Kardi uit school kwam, zei tante: „Er zijn nieuwe mensen in 't huisje hiernaast gekomen! Er is ook een jongen, nét als jij!”

Kardi liep gauw naar de achterkant van hun huis. Bij de put zag hij alles van 't huisje, maar ze zagen hem niet.

Ja hoor, er waren mensen! Er stonden al stoelen. Er hingen kleren aan de lijn. Er liep een vrouw, even oud als tante.

En . . . ja . . . een jongen . . . Net zo groot als Kardi. Hij zag er aardig uit. Hij hielp de vrouw met alles. Hij veegde. Hij dweilde. Hij ging rond met de ragebol. De vrouw stofte de meubelen af en dan droegen ze die samen naar binnen. Zou 't moeder en zoon zijn?

Op 't laatst was alles binnen, behalve de kast. Zou er geen vader zijn om die naar binnen te brengen? Zeker niet, want de moeder en de jongen probeerden hem samen te versjouwen. Maar hij was veel te zwaar. Telkens als ze hem door de deur wilden doen, gingen de deuren van de kast open. 't Ging niet door die nauwe opening.

„Zal ik gaan helpen? Samen kunnen ze het nooit! Ze hebben alle planken er uit genomen, maar de middelste moet er in blijven en dan moet de kast op slot . . .” dacht Kardi.

En meteen liep hij er al heen. Hij kon het niet langer aanzien. „Zal ik u helpen?” vroeg hij. „Ik woon hier-naast. Zo 'n kast is zo zwaar!”

„Graag,” zei de vrouw en glimlachte vriendelijk tegen de onverwachte hulp. „Hij is niet te zwáár, maar die deuren gaan aldoor open!”

„Ja, mijn vader laat altijd de middelste plank er in. Dan doet hij de deur op slot . . . Maar de sleutel moet er uit, anders breekt hij misschien, als hij een stoot krijgt.”

Ze deden, zoals Kardi zei. Toen stond de kast gauw op zijn plaats. Kardi bleef meteen helpen met de andere werkjes. Hij vertelde van Soedjirach die eerst in 't huisje woonde.

„Ze was mijn tante,” vertelde toen de vrouw. „Daarom hebben wij dit huisje gekregen. Kromo en ik zijn maar samen. Kromo's vader is verleden jaar gestorven.



„Graag,” zei de vrouw en glimlachte vriendelijk tegen de onverwachte hulp.

Hij was nachtwaker in de suikerrietuinen bij Tegal. Maar dieven hebben hem op een nacht doodgeschoten.” Dus daar ook dieven! En Kardi vertelde van hun mooie huisje en van die vreselijke nacht, toen ze vluchten moesten! Van die boze mannen, die vrouwen en kinderen doodden. Die alles hadden gestolen en het dorp in brand hadden gestoken. En van moeder, die van ver-

driet was gestorven. „En nu wonen vader en ik hier bij oom en tante.”

Medelijdend keek de vrouw naar Kardi. „Dus jij weet óók al wat het is te wonen in een onrustig, brandend land . . . ! O jongens, wanneer zal toch overal de rust weer komen, zoals 't vroeger was, vóór de Japanners hier kwamen. Ik was toen nog maar een meisje, overal was het toen veilig. Overdag en 's nachts.” Zuchtend liep ze weg.

De jongens gingen samen hout en bladeren zoeken om straks vuur te kunnen maken. En ze praatten natuurlijk veel met elkaar. Kromo wilde alles weten. Van de school. Van de klas. Van de juf.

„Ik vraag aan moeder of ik met jou naar school mag,” zei Kromo.

Toen ze beladen met hout bij 't huisje kwamen, zag alles er heel gezellig uit. Kardi moest even aan vroeger denken. Aan hun eigen huisje. Moeder maakte ook altijd alles zo mooi en vriendelijk. Maar 't mooiste waar hij apart vóór ging staan, om te bekijken was een plank aan de wand, met een hele rij boeken!

„Houd je van boeken?” vroeg de vrouw.

„En of!” zei Kardi! „Ik heb zelf ook een boek . . . Nét zo'n boek als hier tussen staat. Dat heeft Soedjirach mij gegeven, omdat we er altijd samen in lezen. Dat blauwe . . . Is u ook net als zij . . . een christin?”

Ineens kreeg Kardi een kleur. Hij kende deze mensen nog maar één dag. En nu vroeg hij al zoiets. Maar hij voelde zich hier zo echt thuis. Zou de vrouw boos worden, dat hij zo onbescheiden was geweest?

Maar de vrouw knikte hem vriendelijk toe. Ze zei: „Ja, gelukkig wel! En de God van Soedjirach heeft ons getroost en geholpen, toen wij onze vader zo plotseling moesten verliezen.”

Het werd al donker. Kardi moest naar huis.

„Fijn, dat je ons zo geholpen hebt. Hartelijk bedankt,” zei de moeder.

„Tabeh en tot morgen,” zei Kromo.

Thuis had Kardi héél wat te vertellen over de nieuwe bureu. En vader was erg blij, dat zijn jongen 't daarmee zó goed getroffen had!

Kardi viel niet gauw in slaap die avond! Nu had hij een echte vriend. En hij had hetzelfde boek!

De volgende morgen stond hij al vroeg op de stoep van de bureu. Eigenlijk was hij bang, dat hij 't maar gedroomd had van de nieuwe buurjongen. Maar gelukkig, dezelfde stoelen stonden er écht . . . en Kromo . . . en zijn moeder . . . 't Was er allemaal.

„Ga je mee naar school, Kromo?” vroeg Kardi.

„Nee, vandaag nog niet. We moeten nog allerlei boodschappen doen. En de burgemeester gaan vertellen, dat we hier zijn komen wonen. Ik wil het huis nog witten. Morgen . . . misschien,” zei Kromo.

Dus trok Kardi er weer alleen op af. Hij leerde met plezier. Toen juf bij zijn bank stond en hem prees, omdat hij zo netjes schreef, vertelde hij haar ook van de nieuwe buurjongen. „Hij komt morgen met mij mee naar school. Hij woonde eerst in Tegal.”

„Weet je waar Tegal ligt?” vroeg ze.

Kardi keek naar de kaart, die achter in de klas hing. Hij wist het niet. Toen wees juf het hem. Wat vér van Bandung was dat! Helemaal aan de andere kant van de bergen, bij de zee. Zou Kromo de zee wel eens hebben gezien? Dát zou hij vanmiddag toch eens vragen.

Kardi schreef weer verder. 't Puntje van zijn tong kon je zien. Juf was altijd zo aardig dus moest hij ook goed zijn best doen! En als je hard werkte, was de morgen ook vlug voorbij.

Toen Kardi uit school thuis kwam, zag hij, dat de dominee bij de nieuwe bureu op bezoek was. Dus die kende hen ook al!

Tante had ook van alles te vertellen.

De nieuwe buurvrouw was op bezoek geweest bij haar. Om te vragen waar de beste winkels waren. Ze had ook bedankt, omdat Kardi zo flink had geholpen.

Tante vond het ook prettig, dat ze zulke aardige burens hadden gekregen. „Alleen jammer, dat het weer christenen zijn. Daar moet je toch altijd voorzichtig mee wezen! Allah zal ons misschien nog straffen, wanneer we daar zo bevriend mee zijn!” zuchtte ze.

Kardi verdedigde zijn nieuwe vrienden met vuur. Ze geloofden toch ook in God! Ze deden toch niemand kwaad? Soedjirach was altijd vriendelijk! Zelfs als de jongens op straat haar plaagden! En leken deze nieuwe mensen nu slecht?

„Juf heeft me gewezen, waar Kromo vroeger woonde. Héél ver weg. Achter de bergen. Dichtbij de zee. Zouden ze de zee wel eens gezien hebben? Heeft u de zee wel eens gezien?” babbelde toen Kardi verder.

En tante vertelde, dat ze eens héél ver op reis was geweest. Met haar ouders. Ze was toen nog een meisje. Nét zo oud als Kardi nu. Ze waren naar Djakarta gereisd. Dat heette toen nog Batavia. Daar woonde haar broer. Later was die broer door de Japanners met een schip héél ver over zee gestuurd. En nooit is er meer bericht van hem gekomen.

In die dagen was ze ook met haar ouders en broer naar de zee wezen kijken. Er lagen ook héél grote boten, die gingen helemaal naar Holland. Wel dertig dagen varen: dag en nacht varen . . .

Maar het mooiste was toch de zee zélf . . . Water — lichtgroen water . . . Zonder bergen, zonder velden . . . zo ver als je kijken kan . . . water! De lucht reikt tot aan de golven . . . En toen de zon onderging . . . zagen ze hem in het water zinken. Nét zo vuurrood als hij in Bandung 's avonds achter de bergen verdween.

Kardi at. Hij hakte het hout. Hij putte water. Telkens

keek hij even, of de dominee nog bij de burens was. Eindelijk vertrok de gast. Nu was voor Kardi de weg vrij om alles te vragen, wat hij op zijn hart had.

Maar er wachtte hem een grote teleurstelling. Kromo zei: „Ik ga niet met jou naar school. De dominee is hier geweest. Ik ga naar de christelijke school. Daar vertellen ze uit de Bijbel. Daar bidden ze vóór de school begint. Daar hoor je alles van de Here Jezus. Daar zing je verzen van de Here Jezus. En van God.” Kromo vertelde het heel blij, want de dominee had hem dat juist allemaal verteld. 't Leek hem héérlijk!

Maar Kardi vond het helemáál geen prettige boodschap. Hij had er zich zó op verheugd om nu elke dag met Kromo de weg naar school te gaan!

„Vraag of je met mij naar de christelijke school mag! Jij leest immers ook in dat mooie boek? Op school vertellen ze daar elke dag van!” zei Kromo weer.

Kardi zei niets terug. Maar als hij dacht aan 'n vreemde school, 'n vreemde juf . . . allemaal nieuwe kinderen . . . Christenkinderen . . . die waren natuurlijk allemaal héél knap in alles van de Bijbel. Ze kenden allemaal andere versjes dan hij . . . Nee, hij had er geen zin in . . . Ze gingen spelen. Ze slenterden wat door de paadjes in de kampong. 't Was er stil. De mannen waren aan 't werk. De vrouwen sliepen, want in 't warme middaguur slaapt iedereen in de koelte van de huizen.

Alleen in de bomen was 't druk. Daar wipten de eekhoorntjes van boom tot boom en knaagden aan jonge bamboespruiten, of knabbelden de jonge kokosnoten op. „Had ik mijn katapult maar bij me,” zei Kardi. „'k Zou wel tien van die rakkers kunnen schieten!”

„Geeft jullie politie ook geld voor eekhoornstaarten?” vroeg Kromo. „'t Zijn zulke schadelijke beesten . . .! Wat zijn er hier veel! Er wordt zeker geen jacht op gemaakt?”

Kardi had daar nog nooit van gehoord. Hij vond het

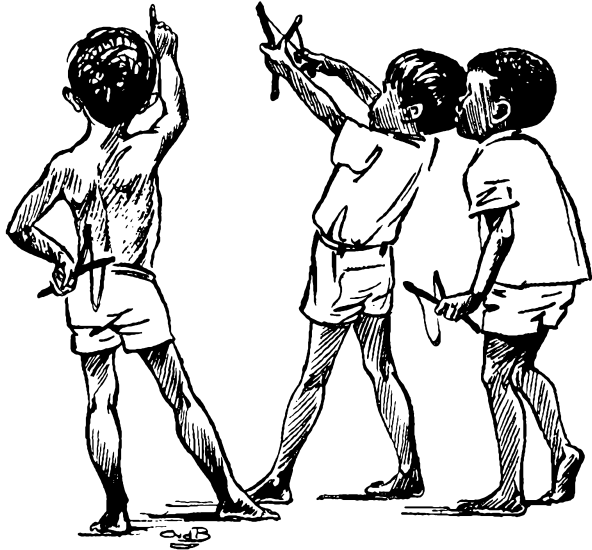


altijd zulke mooie, vlugge dier-
tjes.

„Zijn hier ook vleermuizen?
Daar hadden we in Tegal zo'n
last van. Die aten al onze vruch-
ten op. Die moesten we al héél
jong plukken. Anders kregen we
zelf niets. Wij zwierven daar
's middags altijd met hele troe-
pen jongens door de tuinen om

allerlei bees-
ten te vangen.
Zijn hier nog
meer jon-
gens?”

Ze liepen naar
de rivier. En
al gauw lagen
ze samen tus-
sen de grote
stenen in 't
koele stro-
mende water.
Kromo vond
het héérlijk.
In Tegal was



't water altijd vuil van de fabrieken en lauw van de hitte. Hier was 't koel en helder. Hij vond Bandung helemaal een prachtige stad.

Kardi vroeg ook over de zee. Maar Kromo vertelde, dat 't daar op sommige plaatsen héél gevaarlijk is om te zwemmen. Er zijn slangen en krokodillen en kwallen in 't water. De zee was wel mooi om te zien! Zo vér en zo blauw.

Kardi genoot van alles en dacht er over, dat hij toch maar aan vader zou vragen, of hij ook naar de christelijke school mocht.

Hij was echt moe, toen hij thuis kwam. Na 't eten praatte hij maar even met vader en oom en kroop toen gauw in bed.

Dat was de eerste keer, dat hij niet in zijn boek las.

14

Waarom?

Er kwam een prachtige tijd. Kromo was ook vriendje geworden met de andere jongens uit de buurt. Kromo wist altijd nieuwe spelletjes te verzinnen. Maar niet altijd even mooie dingen.

Hij had een vreselijke hekel aan katten. En zijn katepult was een gevaarlijk wapen! Wáárop hij mikte, dat raakte hij ook! Geen kat was veilig in zijn buurt. 's Avonds kwamen ze opgetogen met hun buit van eekhoornstaarten thuis.

Vader vond dat niets prettig. Hij waarschuwde ze. „Als je met zo'n troep jongens er op uittrekt, kan er zó een ongeluk gebeuren. Wees toch voorzichtig! Als zo'n verdwaalde steen je treft, kan 't je een oog of een oor kosten!”

De jongens keken hem ongelovig aan. Vaders waren altijd zo bang en bezorgd! Ze mikten immers pre-

cies op de beesten, die ze hebben wilden. Dat miste nooit!

Maar één keer miste het toch wel. Wie de steen verkeerd schoot, wist later niemand.

Kardi voelde ineens een stekende pijn in zijn linkeroog. Hij brulde 't uit. Alle jongens kwamen om hem heen staan. 't Oog zag er vreselijk uit. Gesteund door Kromo kwam de jongen strompelend thuis en viel op zijn bed neer. Tante kwam verschrikt aanlopen. Ze trok de hand voor 't oog weg en zag de lelijke wond.

„Direct naar 't ziekenhuis,” zei ze. „Kromo zoek een betjah! Vader heeft jullie nog zo gewaarschuwd! En nu is 't te laat!”

De dokter keek héél bedenkelijk, toen hij het oog zag. „Dit zal hem waarschijnlijk het oog kosten . . . Wat dóen jullie ook altijd met die gevaarlijke katapulten te spelen. De politie moest het verbieden!” mopperde hij. Kardi moest in 't ziekenhuis blijven. Hij leed veel pijn. Hij kreeg telkens weer koorts. De wond was ontstoken. Een poosje leek het zelfs, of hij sterven zou!

Vader en Kromo kwamen hem trouw opzoeken. Maar Kardi was te ziek om veel met hen te praten.

En als Kardi zich eens 'n beetje beter voelde, dan bad hij: „O Here Jezus laat me nog niet sterven. Ik ben nog niet helemaal Uw kind. Ik ken U nog niet zo goed . . .! U weet wel . . . van dat karretje! . . . Vergeef me toch.”

De dokter en de zuster zeiden wel eens tegen elkaar: „'t Is net of er iets is, dat zijn beterschap tegen houdt. Hij is onrustig. Hij tobt over iets.”

Kromo's moeder kwam soms ook, als Kromo naar school was. Dan vertelde ze uit de Bijbel. Eéns ging het over de herder met de honderd schapen. De goede Herder. Hij had één schaap verloren en Hij hield niet op met zoeken, tot hij 't gevonden had. „Zo gaat de Here Jezus nu nog rond om mensen te zoeken en te roepen, tot dat ze in Hem geloven.”



Kardi was héél moe. Hij sliep rustig in.

„Ja maar,” zei Kardi met een zwakke stem. „Ik kán geen schaapje van Hem worden, ik heb iets héél slechts gedaan! Ik heb gestolen! . . . Een mooi, geel kolenwagentje. En 't is begraven bij de put!”

„Heb je er spijt van?”

Kardi knikte heftig van „ja.”

„Dan is 't goed. Als je beter bent gaan we samen dat wagentje terug brengen aan je schoolkameraad. Ga maar rustig slapen, dan ben je gauw weer beter.”

Kardi was héél moe. Hij sliep rustig in. Zó had hij nog geen enkele keer geslapen! 't Was of er een zware last van hem was afgenomen. En toen hij wakker werd, at hij al het eten op, dat de zuster bracht.

„'t Gaat met jou nu de goede kant uit, geloof ik!” zei ze blij.

En werkelijk, de koortsen werden minder en bleven tenslotte weg. De wond ging dicht. Nog een paar dagen, dan mocht het verband van zijn oog en zouden ze weten of hij er nog mee kon zien.

15

Tóch beter

't Was een grote dag voor Kardi, toen 't verband er af mocht. Vader, tante, oom, zelfs Kromo en zijn moeder waren naar 't ziekenhuis gekomen om maar dadelijk te weten of 't goed of verkeerd was.

Aan de hand van de zuster liep hij door de lange gangen naar de behandelingskamer. In een donker vertrek maakte de zuster het verband los. Heerlijk voelde 't, dat het oog weer vrij was. Hij deed het open.

„Doe je goede oog nu eens dicht, Kardi. Zie je iets?”

„Ja,” juichte Kardi. Ik zie het kleine lampje, waar u achter zit.”

„Gelukkig,” zeiden de dokter en de zuster tegelijk.

„Jongen, jongen, dat is een dubbeltje op z'n kant geweest! Maar nu moet je nog héél voorzichtig zijn met dat oog. Het is nog héél zwak. Het kan nog geen zonlicht verdragen. Je moet nu eerst nog een week in een half donkere kamer. En zo wennen we het oog langzamerhand weer aan het licht.”

De dokter bekeek het oog nog eens extra goed met zijn instrumenten. „Práchtig, práchtig,” zei hij telkens.

Kardi zei maar niets, al straalde zijn gezicht van blijdschap.

„Ben je ook blij, Kardi? Je zegt maar niets?”

„Ja dokter, ik dank u, dat u zoveel voor mij hebt gedaan. Zonder u was ik vast gestorven!” zei Kardi dankbaar.

56

„Nee Kardi, niet ik, maar onze God, Die in de hemel woont, Die heeft de middelen gezegend!”

„Dokter, kent u Hem ook? 't Is juist aan Hem, dat ik aldoor denk. Hij heeft mijn bidden gehoord. En ik ben toch maar héél kort Zijn kind!”

„Geef me je hand, jongen. Wij zijn kinderen van één Vader. En Die helpt altijd! Wat ben ik blij, dat je me dit vertelt! Want weet je, dat oog is maar voor tijdelijk. Maar dat je Zijn kind bent, dat is voor eeuwig! Kom, ik breng je zelf naar je familie. Die wachten in spanning op de uitslag van dit onderzoek . . . Even weer een doek voor 't oog, want één zonnestraal zou alles kunnen bederven.”

Samen liepen ze naar de wachtkamer. Dokter behoefde niets te zeggen. De wachtenden zagen al aan de blijde gezichten van dokter en Kardi, dat alles goed was.

„Maar we moeten nog erg voorzichtig zijn. 't Is als met een héél jong plantje. 't Mag nog niet in de volle zon. Dan zou het weer ziek worden.”

Ze knikten allemaal. Dat begrepen ze. Kardi's oog was behouden. Maar het was nog héél zwak.

„Nog een weekje moet hij hier blijven en dan mag hij naar huis!”

„Dank u wel dokter, dat u zoveel voor mijn jongen heeft gedaan!”

De dokter weerde alle dank af. „Niet mij, maar de Here Jezus, die de middelen heeft gezegend, komt de dank toe!”

Vader keek heel nadenkend van zijn kind naar de dokter . . . en ging langzaam, als laatste, de wachtkamer uit.

Die laatste week in 't ziekenhuis ging véél te langzaam naar Kardi's zin. Nu hij echt van plan was om zijn fout goed te maken, wilde hij dat maar zo gauw mogelijk doen.

Met het verband om zijn oog mocht hij gelukkig wel door het ziekenhuis rondlopen. Overal hingen mooie gekleurde platen. Van Mozes met de stenen tafelen, die hij boos naar beneden smeed, toen hij 't volk feest zag vieren rondom 't gouden kalf. Van koning Saul, die zijn speer naar David gooide, toen die zo mooi op de harp speelde. Ook van de Here Jezus in 't rode spotkleed met de doornenkroon. En van de Goede Herder met de schapen. Het verdwaalde lam droeg Hij op Zijn schouder. En nog veel meer. Elke dag ging Kardi ze allemaal bekijken.

De mensen op de zalen kende hem al. Ze vroegen hem: „Ken jij die platen? Weet je wat ze betekenen?”

Dat vond Kardi fijn, want dan kon hij vertellen over alles, waar zijn hart zo vol van was. Hoe minder de mensen van de Here Jezus wisten, hoe méér Kardi er over vertelde.

En . . . 't was raar, maar bijna altijd vroegen de mensen: „Ja maar jongen, wat en wie en hoe is nu eigenlijk God?”

Dan zei Kardi blij; „God is overal. Hij is altijd bij ons. Hij ziet alles. Hij weet alles. Hij bewaart ons. Hij zorgt voor ons. Hij heeft ons lief. Zó lief, dat Hij Zijn eigen Zoon naar ons stuurde om ons te redden.”

Dat laatste had Zijn moeder niet geweten. Dan zou zij misschien niet van verdriet zijn gestorven . . . Maar daarover praatte Kardi niet met de patiënten. Hij wilde graag, dat alle mensen de platen zouden begrijpen en net als hij, blij zouden worden, omdat ze een schaapje wilden zijn van de Goede Herder.

Hij dacht nog wel eens aan wat moeder vroeger zei:

„Allah is om ons heen, zoals de schaal is om het ei.”
Nu wist hij, dat het nog anders was — véél heerlijker:
God is bij ons, als een Vader bij zijn kind . . .

Elke dag mocht het verband er een poosje af in de half-
donkere kamer. Telkens iets langer. Zó ging de week
toch nog weer gauw voorbij, al was Kardi erg onge-
duldig.

Vader kwam hem zelf afhalen met de betjah. En de
thuiskomst was héél feestelijk! Ze dronken thee. Er
waren koekjes. Kromo en zijn moeder waren ook op
visite.

Kardi vond het fijn, dat alles zo goed was afgelopen en
dat hij nu zo blij en rustig was van binnen. Niet alleen
zijn oog, maar ook zijn hartje was genezen.

Hij sliep weer héérlijk, de eerste nacht op zijn eigen
bank. Hij vergat niet, vóór hij slapen ging, eerst een
stukje uit zijn boek te lezen. Het ging best. Zijn oog
werd er niet eens zo erg moe van. Ook dankte hij God
voor alles.

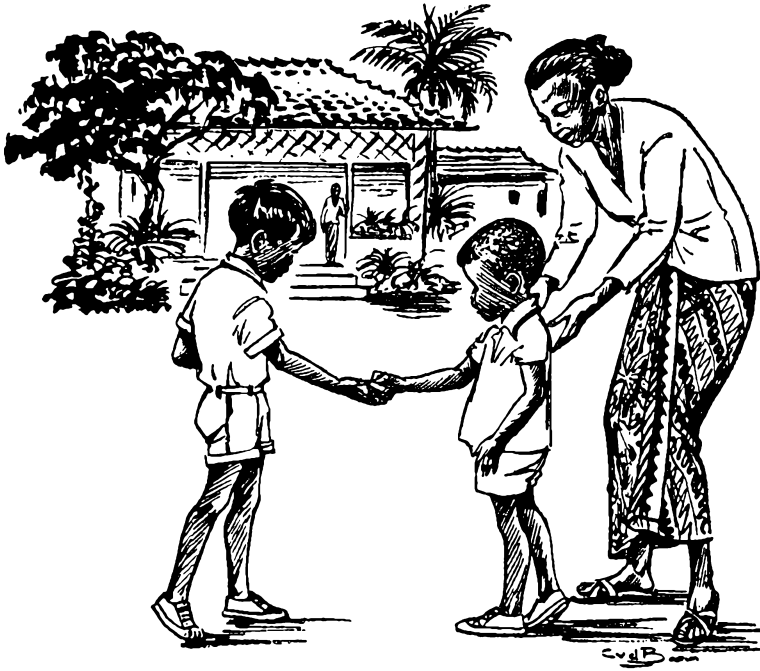
17

Alles goed

De volgende morgen ging Kardi het karretje opgraven!
O, wat zag dat er vies uit! 't Had daar zo lang in de
grond gezeten! 't Was roestig geworden en de verf was
hier en daar verdwenen. Hij maakte het zorgvuldig
schoon. Maar 't werd toch niet meer zo mooi, als 't ge-
weest was.

's Middags gingen ma Kromo en Kardi naar het huis
van Achmad. Die speelde op straat, toen ze daar kwamen.
Hij zag Kardi. „Hé, waarom kom jij hier? Ben je weer
beter? Jouw oog was er háást uit hè . . .?”

Ineens zag hij het wagentje in Kardi's hand. „Hé . . .



Ineens zag hij het wagentje in Kardi's hand.

mijn kolenwagentje? Had jij dat? . . .” verbaasd keek hij van Kardi naar het wagentje.

Ma Kromo zei: „Kardi had het weggenomen. Hij heeft er véél spijt van en hij komt het terugbrengen.”

Nu keek Achmad nog meer verbaasd. Daar had hij nog nooit van gehoord. Dat je iets, wat je wegnam, ook terugbracht!

Juist kwam zijn moeder naar buiten. Ze was nieuwsgierig met welke vrouw haar zoon zo lang stond te praten.

„Moeder,” riep Achmad, haar toe, „weet u nog, dat iemand het kolenwagentje van mijn trein toen op school had weggenomen? Nu komt Kardi het terugbrengen!”

„Dat is fijn. Ik zei toen nog: „Jongen neem het niet mee naar school. Er raakt zo gemakkelijk iets weg . . . En andere kinderen, die niet zulk mooi speelgoed hebben gaan er tevéél naar verlangen!”

Zo praatten de vrouwen met elkaar en gingen samen het huis binnen.

De jongens bleven in de tuin. Achmad had een grote voetbal.

„Zullen we voetballen?”

Maar dat wou Kardi liever niet. Hij was bang voor zijn oog. Hij mocht nog geen wilde spelletjes doen.

„Wil je dan mijn speelgoed eens zien?”

Dat vond Kardi fijn. Samen gingen ze het huis binnen. Een stenen huis met een grote stoep er voor. Bewonderend keek Kardi om zich heen. Naar de prachtige stoelen en kasten.

Achmad vond het prettig, dat Kardi alles zo mooi vond. Hijzelf zag het niet meer, hij was er al aan gewend. Hij speelde niet vaak met andere jongens, want bij hem in de buurt woonden weinig kinderen.

Hij stootte een deur open, die op een kier stond. „Dit is mijn kamer,” zei hij.

Verbaasd keek Kardi rond. Een bed met een groen kleed er over. Voor 't grote raam ook groene gordijnen. De tegels op de grond waren rood. De verf van de ramen en deuren was ook groen.

Naast het bed stond een lange, lage kast met planken en een gordijn er voor. Net als voor de ramen. Dat gordijn was een eind teruggeschoven. Zo kon je goed zien wat er in die kast zo al voor moois was: autootjes, vliegtuigen, treintjes, ballen, allerlei dieren en . . . één plank helemaal vol „boeken”!

„'t Lijkt wel een winkel! Wat heb jij veel!” riep Kardi verbaasd. En hij dacht aan zijn eigen bezit: één boek. En toch zou hij dat niet willen ruilen voor al 't moois van Achmad.

Even later waren ze druk aan 't spelen. De rails van de treinen werden uitgelegd. Er werden weggetjes gemaakt voor de auto's. Kardi was de chef van de sporen en Achmad was de directeur van een transportonderneming.

En onderwijl babbelden ze over alles. Kardi was nieuwsgierig, hoe 't op school ging. De juf was weg, naar Holland. Er was een meester voor in de plaats gekomen. Een Soendanees, nét als zichzelf. 'n Héél aardige meester, die prachtig kon vertellen.

Er werd nooit meer iets gestolen, want hij merkte het dadelijk, als er iets weg was. En hij zag aan de gezichten, wie de schuldige was. 't Was net of hij dwars door je heen in je hart kon lezen.

Om zes uur stak ma Kromo haar hoofd om 't hoekje van de deur en vroeg of Kardi mee ging. Maar die had nog niets geen zin. Maar 't moest wel, want ze moesten toch vóór donker thuis zijn!

Achmads moeder zei, dat Kardi maar gauw eens terug moest komen. „Mijn zoon is véél te veel alleen. 't Is zo fijn, als er eens jongens bij hem komen spelen. Laat uw zoon dan ook meekomen!” vroeg ze vriendelijk. Kardi wou 't graag. En Kromo zou 't ook héérlijk vinden om zoveel moois te zien en er mee te mogen spelen. „Kom je morgen weer op school?” vroeg Achmad op de stoep .

„Nog niet. Ik moet nog kalm aan doen met mijn oog,” zei Kardi.

Hij had eigenlijk nog niet aan school gedacht. Hij wilde altijd maar beter worden om het wagentje terug te brengen. Maar de school . . . Hij verlangde naar een andere school. Om de juf had hij terug willen gaan. Maar die was nu toch weg . . .

Opgewekt liepen ma Kromo en Kardi naar huis. 't Was zo héérlijk daar samen te lopen. De zon was al aan het ondergaan. Als een gloeiende, rode bal zakte ze lang-

zaam weg achter de bergen. Rood, lila, goud, geel en rose was de lucht.

Het water ruiste in de beekjes langs de straten en tussen de huizen. De mensen liepen fris gebaad en netjes gekleed op schoenen of houten sandalen, een luchtje te scheppen na de hete dag. En daar tussen liepen Kardi en ma Kromo.

Hij praatte met haar of 't zijn eigen moeder was. Over 't prachtige huis en al dat mooie speelgoed van Achmad.

Ook over school. Dat juf nu weg was. Kardi's liefste wens kwam er vanzelf achteraan.

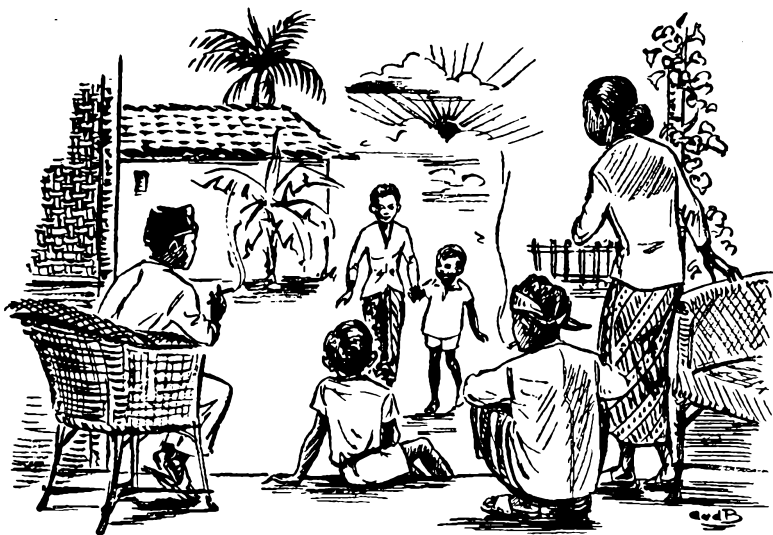
„Ik wou nu zo graag met Kromo naar de christelijke school. Zal vader dat wel goed vinden?”

„Je moet het maar eens aan hem vragen. Maar waarom wil je met Kromo mee? Je weet toch niet of je die meester en die kinderen wel aardig zult vinden?”

Kardi dacht goed na, voor hij antwoord gaf.

„'t Is fijn om met Kromo, die mijn allerbeste vriend is, naar school te gaan elke dag. En . . . daar hoor ik altijd over de Here Jezus. En over God. Daar leer je zulke mooie verzen. Daar moet je de mooie hoofdstukken uit de echte Bijbel uit je hoofd leren. Dan vergeet je ze nooit. Toen ik daar zo ziek lag, dacht ik er aan, dat ik misschien wel nooit weer zou kunnen lezen . . . Als ik die verzen en Bijbelteksten uit mijn hoofd had gekend . . . zou ik ze op kunnen zeggen . . . en me zó . . . heel dicht bij de Here Jezus voelen . . . En nu ben ik toch weer beter geworden . . . Mijn kwaad heb ik goed kunnen maken. Die laatste week in het ziekenhuis, toen ik aan de mensen over de platen vertelde, wist ik ineens, wat ik later worden wil . . .”

Ma Kromo keek naar Kardi's gezicht. Het was zo blij en dankbaar — verlicht door de laatste zonnestralen. Ze werd er zelf blij door van binnen en dankte God. „Dominee of meester of dokter of verpleger wil ik



„Wat kijken jullie blij!” zei vader.

worden. Iets, waarbij ik veel mensen ontmoet! Om ze over de Here Jezus te vertellen!”

Zo praatte Kardi. En ma Kromo knikte maar.

Vader, oom, tante en Kromo zaten al in de voorgalerij op hen te wachten.

„Wat kijken jullie blij!” zei vader, „hadden jullie zo’n prettige reis?”

Kardi wou heel graag alles vertellen. Vader en Kromo luisterden met grote ogen. Oom en tante hadden er ook plezier in. Die Kardi was toch wel écht beter! En aan het eind . . . toen ’t al helemaal donker was geworden, kwam de grote vraag: „Toe vader, mag ik met Kromo naar de christelijke school?”

’t Was héél stil na die vraag. Je zag alleen de gloeiende puntjes van de sigaretten van de mannen. En je hoorde ’t gesjirp van de krekels en tjitjaks. De oude tokkèh, achter bij de badkamer riep zeven keer . . . Toen pas

zei vader, héél langzaam: „Ja jongen, ik ben er voor.”
Je hoorde ze allemaal verlicht ademhalen. De jongens riepen: „Fijn! Dank u wel, vader!”

Kardi en Kromo hoorden verder niets meer van 't gepraat van de grote mensen. Ze zaten in hun eigen hoekje plannen voor school te maken. Kromo zou Kardi thuis alles leren, waar hij mee achter was. Want ze moesten en ze zouden in dezelfde klas.

„Mag ik al dadelijk morgen mee, vader?”

Maar dat vond vader al te gauw. Eerst moest hij zijn oog nog wat rust geven.

Kromo wist iets beters. Hij zou aan meester alles van Kardi vertellen en een sommenboek te leen vragen. Dan gingen ze morgenmiddag proberen of Kardi met rekenen bij was, want dat was zijn zwakste punt.

Maar vader maakte resoluut een einde aan al het plannen maken en zei: „Allé jongens naar bed! Rust is nog de beste medicijn voor de herstellende patiënt.”

Kardi haalde zijn boek en zocht het hoofdstuk, waar hij aan toe was, voor het ongeluk gebeurde. Hij las het hardop voor. En allen luisterden met genoegen naar de heldere jongensstem.

De geschiedenis van Simson, die met een ezelskaakbeen duizend man versloeg en er toen niet aan dacht, dat de Here hem de overwinning had gegeven. Hoe God hem toen zwak maakte! Zodat hij in grote benauwdheid tot God riep: „Here, U hebt toch deze grote overwinning op de Filistijnen behaald en daar mij voor willen gebruiken. Nu zult U mij toch niet van dorst laten sterven? Of mij in handen van de Filistijnen geven?”

Dat gebed hoorde God. Hij liet water uit de rots stromen, zodat Simson zijn dorst kon lessen. Zo spaarde de Here zijn leven, om de Verlosser van zijn volk te zijn. Daarna was 't gauw stil in de kleine huisjes.

Een paar dagen later trokken Kardi en Kromo samen naar de christelijke school.

Wat vreemd was dat eerst voor Kardi! En ook weer héél gewoon. De banken, de lessenaar, de kinderen, de meester, het bord, het krijt, de schriften . . . 't was alles net zoals op de andere school. Maar 't begon zo heel anders. De meester stond voor de klas. De kinderen liepen naar hun banken. De jongen van de voorste bank deed de deur dicht, toen ze allemaal binnen waren. De meester keek rustig rond en toen alles stil was, deed hij zijn handen samen en zei: „Eerbiedig.” Alle kinderen deden hun handen samen en hun ogen dicht. Ook de meester sloot zijn ogen.

Kardi volgde hun voorbeeld. Hij hoorde hoe de meester zei: „Here, help ons bij ons werk. Want zonder U kunnen wij het niet goed doen!”

Kardi begreep: de meester bidt. God zal ons bij alles helpen. God ziet ons. Hij is bij ons. Kardi werd rustig en blij van binnen. Als je zó met je werk begint, dan móet het goed gaan. De meester zei „Amen”.

Kromo stootte Kardi aan. Alle kinderen en ook de meester hadden de ogen weer open. Ze keken allemaal naar meester. Maar die keek naar Kardi.

„Ben jij de nieuwe jongen? Kom eens naast me staan! Hoe heet je? Kardi? Kijk eens jongens, dit is onze nieuwe vriend. Hij komt pas uit het ziekenhuis. Hij had een ongeluk met z'n oog. 't Is gelukkig goed afgelopen. Maar hij heeft véél pijn moeten lijden. 't Kwam door een steen uit een katapult! Spelen jullie wel eens met zulk schiettuig? Zul je daar héél voorzichtig mee zijn? En zul je ook voorzichtig met Kardi zijn? Zijn oog is nog zwak. Hij was nog nooit eerder op een christelijke school. Hij is de vriend van Kromo. Die heeft hem van alles . . . mooie dingen natuurlijk . . . over ons verteld. Zullen jullie zorgen, dat Kardi's verwachtingen niet beschaamd worden?”



De vingers vlogen de lucht in.

De klas glimlachte. Kromo glunderde. Kardi stond er wat verlegen bij.

„Ga maar weer naast Kromo zitten. Nu beginnen we met Bijbelse Geschiedenis. Wie weet nog, wat ik gisteren heb verteld?”

De vingers vlogen de lucht in. Kromo mocht voor de klas komen vertellen.

Van Naomi en Elimélech, die met hun zonen Machlon en Chiljon uit het land vluchtten, omdat er hongersnood was. Die jongens trouwden in dat vreemde land met vreemde meisjes: Orpa en Ruth.

Kromo moest gaan zitten.

„Goed gedaan,” zei meester. Hijzelf vertelde toen verder.

„God zegende hen niet in dat vreemde, heidense land.

Hij vond het niet goed, dat ze Israël verlaten hadden.

Eerst stierf de vader, toen Machlon, toen Chiljon.

Moeder Naomi bleef alléén achter met de beide vreemde schoondochters Orpa en Ruth. Daarom wilde ze

terug naar haar eigen land, toen ze hoorde, dat er weer

brood was. Ze nam afscheid van de jonge vrouwen.

Maar die wilden dat niet.

„Wij gaan met u mee, moeder,” zeiden ze.

Bij de grens zei Naomi weer: „Kinderen blijf toch in je

eigen land. Ga toch niet met me mee. Ik ben oud en

moe en arm. Jullie zijn sterk en jong en mooi. Trouw

weer en wees gelukkig.”

Orpa ging terug. Maar Ruth zei: „Uw volk is mijn volk. Uw God is mijn God.”

O, wat luisterde Kardi. Alles verlaten en meegaan naar een vreemd land met een oude vrouw om God te dienen! Niet de God van de heidenen. Maar de levende God in de hemel. Dat was echt God liefhebben.

En hoe zegende God toen Ruth. Zij had het uit liefde gedaan. En Hij maakte haar toen een vorstin onder de vrouwen.

Kardi luisterde zo aandachtig, dat de meester er plezier in had. Hij dacht: „Met mond en oren luistert die nieuwe jongen! Ik zal hem helpen, waar ik kan. Hij is het waard. Hij heeft al véél doorgemaakt zeker . . .”

En als een meester zó over een leerling denkt, dan gaat het fijn op school!

Kardi kreeg nooit spijt, dat hij met Kromo naar school was gegaan. Hij deed zijn uiterste best en samen maakten die twee mooie toekomstplannen.

Over de tijd, dat ze van school zullen zijn en in een ziekenhuis voor verpleeger worden opgeleid. Of zou onderwijzer toch nog mooier zijn?

Soms, als ze 's zondags uit de kerk kwamen, zei Kardi peinzend: „Kromo, 'k geloof, dat dominee zijn nog 't allermooiste is!”

Kardi woont in een land vol onrust. Soms is er geschreeuw in de nacht . . . Dan branden er huizen en schuren . . . Dan zijn de kinderen bang. Kardi's moeder had hem verteld van Allah, die om de mensen heen is, zoals een schaal is om het ei . . .! Toen was Kardi niet zo bang meer! Maar nu weet hij het nog véél beter . . .! Nu weet hij, dat het nog véél heerlijker en veiliger kan zijn . . .!

Want nu kent hij de God van de Bijbel.

Nu kent hij de Here Jezus . . .

En nu is hij veilig in Zijn armen . . .!

INHOUD

1	Bij Kardi in het dorp	7
2	Kardi moet naar school	11
3	Brand, roof en moord.	12
4	In de stad	15
5	Moeder ziek	16
6	Het ziekenhuis	20
7	Ze krijgen weer zelf een huis	22
8	Op school.	24
9	Tóch een dief	26
10	Het verhaal van vader	31
11	Het blauwe boek	33
12	Soedjirach sterft	39
13	De nieuwe bureu	45
14	Waarom?	53
15	Tóch beter	56
16	Weer naar huis	58
17	Alles goed	59